

# עמק השבוע

גליון כג

שנה ב

פרשת מקץ תשפ"ו והימים שאחריה

שבת ראש חודש והנוכה

## גליון משולש

### לכבוד היצאת שלשה ספרי תורה בראש חודש טבת שבהאי שעתא חל להיות בשבת

בגליון דפרשת מקץ תשפ"ה ראינו בעז"ה הרבה מקורות וביאורים להמנהג לאכול סופגנים בחנוכה. עיין מה שהארכתי בענין זה בס"ד שם ובספר עמק הסופגנים. מעתה נדון בענין הנוגע לאכילת הסופגנים הנ"ל, האם צריך ליטול ידים קודם אכילתם. [ואף שהארכתי בזה בעז"ה בספר חנוכה בטהרה, אבל יש כאן הרבה הוספות.]

## דבר שטיבולו במשקה נפק"מ מדיני טומאת אוכלין הנוגע אפילו בזה"ז

ובשר ואע"ג דעל פירות לא תקנו נט"י התם הפירות עצמן לא נטמאו מהידים שהידים שניות הן ואין שני עושה שלישי בחולין משא"כ כשטבולין במשקה ובמשקה קי"ל דנגיעה בידים מטמא אותן להיות תחלה תקנו ליטול את הידים שלא יתטמאו המושקין על ידם ויפסלו אח"כ גם האוכל. עכ"ל. הרי דדין זה הוא מיוסד על הרבה דינים מדיני טומאת אוכלין, כגון "אין שני עושה שלישי בחולין" (דאל"כ אין מקום לחלק בין פרי שטיבולו במשקה לפרי גרידא), ו"שני עושה משקים תחילה", ואפילו "ידים" שיש בהו הרבה קולות עושים משקים תחילה, ויש בזה גם עוד דינים, ואכמ"ל. ויש לדון האם סופגנים חשיבי דבר שטיבולו במשקה להצריך נטילת ידים, עי' לקמן.

טהורים, אבל אנו שכולנו טמאי מת, לכאורה ליכא מעלה לאכול דברים טהורים כלל, ואין נפק"מ אם האוכל הוא טמא או טהור. הנה אכמ"ל בזה, אבל הא מיהא עדיין יש קצת נפק"מ מדיני טומאת אוכלין, ואחד מהם הוא ע"פ המבואר במסכת פסחים דף קטו ע"א, אמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים, וכך נפסק בשו"ע באו"ח סימן קנ"ח ס"ד וז"ל אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקין שסימנם י"ד שח"ט ד"ם (דהיינו יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים) ולא נתנגב, ואפילו אין ידיו נוגעות במקום המשקה, צריך נטילה וכו'. עכ"ל. ועיי"ש במשנה ברורה בס"ק י"א דאיתא וז"ל דבר וכו' היינו אפילו ירק ופירות

הנה בפשוטו ליכא נפק"מ למעשה מכל דיני טומאת אוכלין בזה"ז, דהנה כולנו טמאי מתים, וכמו דאיתא במשנה ברורה בסי' קנ"ח ס"ק כ', ובסי' קנ"ט ס"ק ס"ט, ובסי' שפ"ו ס"ק מ"ז, ובסי' תנ"ז ס"ק כ', ובסי' תק"ו ס"ק כ"ח, ובסי' תקס"א ס"ק ה'. וכן עי' בדרך אמונה פ"ב מהל' תרומות ס"ק קל"ט דאיתא וז"ל וכיון שכל הכהנים שבזמנינו הם טמאי מת שאי אפשר לשום כהן ליזהר בכלי מתכות, וי"א כל כלי, שהי' באהל המת שאי אפשר ליטחור אלא עי' אפר פרה שאין לנו בזה"ז וכו'. עכ"ל. (אולם עי' במ"ב סי' תס"ב ס"ק כ' דאיתא "שרובן טמאי מתים", וצ"ע). וכיון שכולנו טמאים לכא' לית לן נפק"מ למעשה מכל דיני טומאת אוכלין, דלכאורה י"ל דכל המעלה לאכול דברים טהורים היינו דוקא לאנשים

## בדרך כלל אין צריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה כדי לאכול סופגנים

שהן לחין, עד שיהא בהן טופח על מנת להטפוח נקראין "לחין", אבל פחות מזה הן כיבישין, ואין צריכין נטילה. עכ"ל. ועיין בבן איש חי הלכות שנה ראשונה פרשת תזריע ס"ק י"ח דאיתא וז"ל כל משקה מהמשקין הנזכרים שנתבשל עם שאר דברים, מנת להטפוח, הרי זה צריך נטילה באכלו אותם, וכן אם שרו איזה דבר במים, או רחצו פירות במים, ועודם רטובים שיש עליהם מים טופח על מנת להטפוח, צריך נטילה. עכ"ל. ועיין בכף החיים בסימן קנ"ח ס"ק מ"ד דאיתא וז"ל ולא נתנגב,

וז"ל כתבו הפוסקים כל המשקין שנקרשו וכו' עד שאין בהם טופח ע"מ להטפוח לא חשיבי משקה וכו', ולפ"ז וכו' אם הדבש שעליהן קרוש עד שאין בהם טופח ע"מ להטפוח לכו"ע מותר לאוכלן בלא נטילה. עכ"ל. בערוך השולחן בסעיף ו' דאיתא וז"ל "משקין" הם רק שבעה משקין ולא יותר, ואלו הן, יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים, וסימנם, י"ד שח"ט ד"ם, אבל שארי מיני לחלוחית, כשומן וזיעה ומי פירות אינם בכלל "משקין", דרק שבעה משקין אלו מכשירין ומטמאין, כדתנן במסכת מכשירין פרק ששי, ומשקין אלו כל זמן

עיין בשו"ע או"ח סי' קנ"ח ס"ד דאיתא וז"ל אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקין שסימנם י"ד שח"ט ד"ם (דהיינו יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים) ולא נתנגב, ואפילו אין ידיו נוגעות במקום המשקה, צריך נטילה בלא ברכה. עכ"ל. הרי מבואר ד"שמן" הוא אחד מהמשקין המחייבים נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה. וא"כ היות שאוכלים סופגנים בחנוכה מחמת השמן שיש בעשייתם, לכאורה צריך ליטול ידיו כדי לאכלם. אולם בהרבה פעמים לא יצטרך נטילת ידים לאכילת הסופגנים, דעיי"ש במ"ב ס"ק י"ד דאיתא

ואפילו אם עדיין יש בו קצת לחלוחית ואין בו טופח על גנות להטפח מקרי נתגב, מטה יוסף שם אות ט"ז, מטה יהודה אות ז'. עכ"ל. הרי מבואר דדבר שטיבולו במשקה מצריך נט"י רק אם המשקה הוא טופח ע"מ להטפח. וא"כ סופגנים רק יצטרכו נטילת ידים כדי לאכלם אם השמן שעליהם הוא עדיין טופח ע"מ להטפח, וכיון שהרבה פעמים לית עליהם שמן שטופח ע"מ להטפח א"כ הרבה פעמים לא יצטרך נטילת ידים. (הנה יל"ע מהו הדין אם יש לו בזה ספק אם השמן הוא טופח ע"מ להטפח. וצ"ע למעשה.) וגם מטעמא אחרינא בדרך כלל לא יצטרך נטילת ידים לאכילת הסופגנים, אף אם השמן שעליהם הוא עדיין טופח ע"מ להטפח, דעיי"ש בס' קנ"ח בבית יוסף דאיתא וז"ל הא דדבר שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים דוקא בשיבולו באחד משבעה משקין אבל שאר משקין אינם מקבלין טומאה כלל וכמו שכתב הרמב"ם בפרק ראשון מהלכות טומאת אוכלים (ה"ב) ושבעת המשקין מפורשים בפ"ו דמכשירין (מ"ד) שהם יין ודבש דבורים ושמן זית והחלב והטל והדם והמים וסימנם י"ד שח"ט ד"ם. עכ"ל. הרי מבואר ד"שמן" שהוזכר לגבי דבר שטיבולו במשקה היינו שמן זית. ואע"פ שהמחבר והרמ"א

לא הזכירו זה בשו"ע, אבל עיי"ש בבאר היטב ס"ק ח' דאיתא וז"ל שמן, שמן זית ולא שמן שומשומין, גינת ורדים ח"א כלל לא סי' כט ומטה יוסף ח"ב סי' י"ח. עכ"ל. ועיי"ש בברכי יוסף בס"ק ט' דאיתא וז"ל שמן מפורש בב"י דהוא שמן זית וכ"כ הרב גנת ורדים כלל א' סי' כ"ט דשמן שומשומין אין בו משום טבולו במשקה, והביא ראיות לזה, וק"ק דלא הזכיר משנה שלימה באחרון דתרומוות (מ"ג) אינו מטמא משום משקה אלא היוצא מן הזתים וענבים, ולפ"ז אודא לה תמיהת הרב כנה"ג על הרדב"ז וחד דעמיה שנחלקו על הני ויגוילא"ס אי צריכי נטילה מחמת הדבש, דאמאי לא חיישי משום טבול בשמן שנטגנו בו, ואין כאן תימה, דנהוג לטגנם בשמן שושומין ואינו משקה, שוב ראיתי בספר פרח שושן כלל א' סי' י"ד ובית דוד סי' ס"ז שהשיגוהו, ואחר באו לידי תשובת הרב כנה"ג חדשות מעתה וראיתי בס' ס"ח דהסכים דשמן שומשומין לאו משקה, ואייתי מתניתין בידיה אותה דתרומוות שהבאתי, ותייץ תמיהתו אשר בכנה"ג כדבר האמור. עכ"ל. ועיי"ש במ"ב בס"ק ט"ו דאיתא וז"ל שמן היינו שמן זית [ב"] ומשמע דשאר שמנים אינם בכלל משקה. עכ"ל. ועיי"ש בכף החיים בס"ק ל"ב דאיתא וז"ל ושמן הוא דוקא שמן זית אבל

שמן שומשומין וכיוצא הוי בכלל מי פירות וכן כתב הרב גנת ורדים כלל א' סימן כ"ט יע"ש. עכ"ל. והנה כמדומני שהמציאות היא שבדרך כלל אין מטגנים הסופגנים בשמן זית, וא"כ בדרך כלל לא יצטרך נט"י לאכילת הסופגנים. נמצא דע"פ המבואר במ"ב בס"ק י"ד ובס"ק ט"ו בדרך כלל א"צ נט"י לדבר שטיבולו במשקה לאכילת סופגנים. ועיי' בספר שערי ימי החנוכה סוף סימן ט"ו דאיתא וז"ל ויש השואלים האם צריך ליטול ידים בלי ברכה לפני אכילת סופגניות מדין דבר הטבול במשקה שהרי הן רטובות בשמן שהוא אחד משבעת המשקים המצריין נטילת ידים, אכן המעיין בפוסקים, ראה סימן קנ"ח מ"ב ס"ק ט"ו בשם הב"י, יראה שרק שמן זית נחשב משקה המצריך נטילת ידים והואיל והסופגניות מטוגנות בשאר שמנים והיום בדרך כלל בשמן סויה או קנולה על כן אין צריך ליטול ידים לפני אכילתן ובלא"ה עפ"ר אינן רטובות בשיעור טופח ע"מ להטפח. עכ"ל. הרי שהזכיר להדיא הני שתי סיבות שא"צ נט"י לאכילת הסופגנים בדרך כלל, משום שאין הטיגון בשמן זית ומשום שאין השמן טופח ע"מ להטפח.

## הצדדים דגם שאר שמנים צריכים נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה ונפק"מ להסופגנים הנ"ל

הנה ראינו שאחת מהסיבות דא"צ נט"י לאכילת הסופגנים הנ"ל היא משום שאין הטיגון בשמן זית. אבל יש להעיר דלכאורה יש הרבה צדדים להצריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה אף אם הוא טבול בשאר שמנים. (א') הנה עיי"ש במכשירין (פ"ו מ"ד) דאיתא שבעה משקין הן הטל והמים והיין והשמן והדם והחלב ודבש דבורים. וחיינו דהמשנה נקט להדיא ד"דבש" היינו דבש דבורים, אבל לא נקט ד"שמן" היינו שמן זית. ועיי' ברמב"ם בריש הל' טומאת אוכלין דאיתא וז"ל ואלו הן השבעה משקין שמכשירין את האוכלין לטומאה המים והטל והשמן והיין והחלב והדם והדבש. עכ"ל. הרי דלא הזכיר "שמן זית", ולכא"ו משמע דכל השמנים בכלל. ועפ"ז אפשר שיש מי שחולק על הב"י וסובר דכל שמנים הם בכלל "שמן" שהוזכר במכשירין, וממילא כל שמנים מצריכים נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה. ועיי' בשו"ת דברי יציב ח"ד סימן ר"ט דאיתא וז"ל נתעוררתי בהך ד' משקין המכשירין, ומהרמב"ם בפיה"מ פ"ו ממכשירין מ"ד דנראה דכולהו הלכה למשה מסיני עיי"ש, ועינית אם שמן הוא דוקא שמן זית או כל השמנים ואם גם ע"ז ההלכה למשה מסיני דדוקא שמן זית צ"ב למה לא הוזכר להדיא ברמב"ם פ"א מטומאת אוכלין ה"ב דדוקא שמן זית, אמנם בב"י או"ח סי' קנ"ח לגבי דבר שטיבולו במשקה חשיב שמן זית אך במחבר שם סעיף ד' לא נקט שמן זית, ובבאר היטב סק"ח מהגינת ורדים וממטה יוסף דדוקא שמן זית ולא שמן שומשומין עיי"ש, ובברכי"י שם

אות ט' הביא הגינת ורדים ותמה שלא הזכיר משנה שלימה בפרק בתרא דתרומוות דאינו מטמא משום משקה אלא היוצא מן הזתים והענבים והביא שם מתמיהת הכנסת הגדולה על הרדב"ז שנראה דס"ל להכנסת הגדולה דבכלל שמן הוי טבולו במשקה עיי"ש ובמשנ"ב ס"ק ט"ו נקט רק ומשמע דשאר שמנים אינם בכלל משקה עיי"ש ובאמת כיון דיליף בתוספתא שבת פ"ט הל' י"ד ממשנה שמנים מנין דדוקא שמן זית, ושו"ר שנסתבך בזה גם בחזון נחום שם במכשירין בד"ה דבש להתו"ס שם דלפ"ז נחום שם במכשירין דוקא משום דכך הוא לשון בני אדם דבש"ז גם בשמן הוא כן ועורר מהך דנדרים נג ע"א דנודר משמן אם הוא באר"י מותר בשמן שומשומין ובבבל הוא להיפך וקשה לומר דבהכשר ג"כ לפי המקום עיי"ש, והראו לי גם בספר משמרות כהונה שם במכשירין שעורר בזה דמדנקט התנא שמן סתם משמע דכל מין שמן וכן הרמב"ם העתיק שמן והב"י העתיק שמן זית וציין להדברי אמת קונטרס י' והוא בדף קיט ע"ב מדפי הספר שלפני שעורר בהך ב"י ומיישב בזה המשנה דטבול יום פ"ג מ"ה עיי"ש, ועכ"פ להנך גדולים שלא חילקו בין השמנים יוקשה ממשנה ערוכה דסוף תרומוות וכמ"ש בברכי"י הנ"ל וכו', אם נאמר דנכלל בשמן כל מיני שמנים יתיישב מ"ש בחזון נחום שם במכשירין בד"ה שנינו מהתוספתא שבת פ"ט הל' י"ד מנין לדבש שהוא משקה שנאמר ויניקהו דבש מסלע מנין לשמן שהוא משקה שנאמר משתה שמנים דלמה לא מיייתי לשמן נמי סיפא דההוא קרא דדברים דכתיב ושמן מחלמיש צור והוצרך להביא קרא דנביאים

עיי"ש, אך ברש"י שם דברים ל"ב י"ג ושמן מחלמיש צור אלו זיתים של גוש חלב והוא מהספרי שם פ' י"א ושם במלבי"ם במקום הצורים שאינם מגדלים אילנות גדולים צמחו שם עצי זית עיי"ש, ובבעלי התוס' שם שהזיתים הגדולים בסלעים הם טובים מאותם שבבקעה עיי"ש, וכיון שרצה לומר דכל שמן בכלל משקין הוצרך להביא ממשנה שמנים ולא משמן מחלמיש צור דמייירי דייקא בשמן זית, ושם ברש"י מהספרי הנ"ל ויניקהו דבש מסלע כגון סיכני וחברותיה וכו' הבא לי קציעות מן החבית הלך ומצא הדבש צף על פיה וכו' עיי"ש, ולפ"ז נאמר דגם מתאנים הוי דבש לענין מכשירין אך שם בבעלי התוס' שהיו עושין הדבורים דבש בנקיקי הסלעים וגם התמרים גדלים על הסלעים ויוצא הדבש עיי"ש, נמצא דהך דבש מסלע כולל עכ"פ דבש דבורים ושפיר כבר לומר לגבי מכשירין דבש דבורים דייקא וכלשון בני אדם וכמ"ש התו"ס ומו"מ מיייתי שפיר התוספתא קרא דויניקהו דמייירי עכ"פ גם מדבורים משא"כ לגבי שמן אם נאמר דכל שמן בכלל לא היה יכול להביא קרא דשמן מחלמיש צור כיון דמייירי דייקא בשמן זית ודו"ק, ויש לומר דמכח הך תוספתא דלא הביא סיפא דקרא שמן מחלמיש צור רק קרא דמשתה שמנים מזה סתם הרמב"ם ונקט שמן סתם ודלא כהך משנה דסוף תרומוות ודו"ק. עכ"ל. (ב') הנה יש צד דאף אם "שמן" בזמן המשנה היה דוקא שמן זית אבל בזה"ז שאני, דהנה עיי' במס' נדרים בדף נג ע"א דאיתא הנודר מן וכו' השמן מותר בשמן שומשומין וכו' גמרא תניא הנודר מן השמן בארץ ישראל מותר בשמן שומשומין

ואסור בשמן זית ובבבל אסור בשמן שומשמן ומותר בשמן זית מקום שמסתפקין מזה ומזה אסור בזה ובזה פשיטא לא צריכא דרובא מן חד מסתפקין מהו דתימא איזיל בתר רובא קא משמע לן, ופי' הר"ן ז"ל מותר בשמן שומשמן דבא"י אינן מסתפקין כלל אלא בשמן זית. עכ"ל. וא"כ בזה"ז דמשתמשים גם בשאר שמנים, וכל שכן דמשתמשים בהם יותר משמן זית, שוב אין סיבה לומר ד"שמן" היינו דוקא שמן זית. וא"ת הרי זהו דוקא בנדירים דתלויים בלשון בני אדם, משא"כ מכשירים דאינו שייך ללשון בני אדם כלל. אבל עיי"ש במכשירים ברע"ב דאיתא ז"ל שבעה משקין הן לפי שנאמר בטומאת אוכלים מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא, אין לי אלא מים, מנין לרבות היין והשמן והחלב והדבש והדם והטל, תלמוד לומר וכל משקה אשר ישתה, אי וכל משקה, יכול מי תותים מי רמונים ושאר כל מי פירות, תלמוד לומר מים, מה מים מיוחדים שאין להם שם לווי, יצאו מי תותים מי רמונים ושאר כל מי פירות שיש להם שם לווי, דדבש סתם אקרי ועוד שנינו בתוספתא דשבת, מנין לדם שהוא משקה שנאמר ודם חללים ישתה, מנין ליין שהוא משקה שנאמר ודם ענב תשתה חמר, מנין לדבש שהוא משקה שנאמר ויניקהו דבש מסלע, מנין לשמן שהוא משקה שנאמר משתה שמנים, מנין לחלב שהוא משקה שנאמר ותפתח את נוד החלב ותשקהו, מנין לטל שהוא משקה שנאמר וימץ על מן הגזה מלוא הספל מים. עכ"ל. ועיי"ש בתוס' יו"ט דאיתא ז"ל שבעה משקין הן כתב הר"ב לפי שנאמר כו' ודבש דבורים אין לו שם לווי דדבש סתם אקרי, גמ' פ"ק דבכורות דף ז', וכתב הרמב"ם אמנם לווי בכאן של דבורים לחלוק בינו ובין דבש צרעים ע"כ, וקשה דא"כ דבש תמרים נמי יהא מכשיר דהא דבש סתמא דבקרא דתמרי' הוא, וי"ל דבלשון בני אדם דבש סתם הוא של דבורים. עכ"ל. וא"כ אפשר דגם במכשירים הוא תלוי בלשון בני אדם, וא"כ בזה"ז אין לחלק בין שמן זית לשמן קנולה וכיו"ב.

ועיין בתשובות ישראל ח"ו סימן ל' דאיתא ז"ל ובגוף הדין דרק שמן זית הוי משקין יל"ע בזמננו שמשמשים בשמן קנולה לאלפים ורבות ועיקר תעשיות השמן הוא מסויה וקנולה ולא בשמן זית ובזמן חז"ל שקבעה תורה שסוחט בשבת חייב משום דש רק בשמן זית זהו משום ששאר שמנים כמעט לא השתמשו בהם והוי כזיעה בעלמא אבל בזמננו י"ל דהסוחט שמן קנולה חייב חטאת וכן י"ל דהוי טיבולו במשקה ולא שייך לומר זיעה על שמן שרוב תעשיות שמן בעולם רק ממנו לטיגון ובישול ואפייה. עכ"ל. ועיין בספר נתיבות הלכה דאיתא ז"ל הנה במשנה שם לא נתפרש בהדיא בענין שמן דהוא דוקא שמן זית וגם הרמב"ם והר"ש לא כתבו לפרש כן, אולם הבית יוסף פשיטא ליה דכוונת המשנה לשמן זית בלבד, ובשול"ת גינת ורדים כלל א' סימן כ"ט כתב דהמקור לזה הוא מהתורה כהנים בפרשת שמני והובאה גם בט"ז סק"ה ז"ל אשר יבוא עליו מים אין לי אלא מים מנין הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב ת"ל וכל משקה אי כל משקה יכול מי תותים או מי פירות וכו' ת"ל מים מה מים מיוחדין שאין להם שם לווי אף אני מרבה הטל והיין והשמן וכו' שאין להם שם לווי ומוציא אני מי תותים ומי רמונים ושאר כל מי פירות שיש להם

שם לווי ע"כ התורה כהנים וכתב שם הגינת ורדים דשם לווי תלוי בלשון בני אדם ומסתברא שלא דברה תורה אלא כפי לשון בני אדם שבארץ ישראל ולפי המבואר במשנה בנדרים נ"ג סתם שמן בארץ ישראל הוא שמן זית ולכך גם לענין טומאה רק שמן זית חשיב משקה לפי שבלשון בנ"א שבארץ ישראל אין לו שם לווי וע"ש דגם לענין דבש סתם לשון בנ"א הוא דבש דבורים ולא שאר דבש וכן כתב בקצרה בשול"ת מטה יוסף ח"ב סימן י"ח אות י"ג וגם בהגהות הגרעק"א סק"א רמז לדברי הגינת ורדים בזה, ולפ"ז יש מקום לדון לפי המציאות שבזמנינו שגם בארץ ישראל בלשון בני אדם שמן סתם אינו שמן זית אלא שמן סויה וקנולה וא"כ שמנים אלו כלולים בהגדרת התורה כהנים דדמו למים שאין להם שם לווי ואף שלפעמים אומרים שמן סויה או שמן קנולה בפירוש ואין מסתפקים באמירת שמן לבד אין בכך כלום דבדרך כלל קרו לה אינשי שמן סתם וכמ"ש בפמ"ג במשב"ז סוף סק"ה ואין לומר דאזלינן בתר סתם שמן שדברה בו התורה שהוא שמן זית שהרי גם סתם דבש שדברה בו התורה הוא דבש תמרים ואעפ"כ אינו נחשב משקה כמבואר שם במשנה לפי שיש לו שם לווי בלשון בנ"א וא"כ גבי שמן נמי אין לנו ללכת אלא אחר לשון בנ"א וסתם שמן בלשון בנ"א שבזמנינו כולל גם שמן סויה וקנולה ואף שבזמן חז"ל סתם שמן דידהו היה שמן זית אולם אין זה כשאר גזירות חז"ל דאיכא למימר שלא גזירה אלא על שמן שבזמנם שהרי כאן אין זה גזירה אלא לימוד מקרא לפרש כוונת התורה לענין הכשר טומאה מה נקרא משקה וביארו חז"ל דכוונת הפסוק לכל משקה הדומה למים שאין לו שם לווי וביאר הגינת ורדים דשם לווי תלוי בלשון בנ"א א"כ יש מקום לדון בשמן שבזמנינו וכו"ל ומצאתי בשול"ת דבר משה למהר"ם אמריליו ח"א סימן י"ז בתשובה משנת תפ"א שחקר בזה וצידד ג"כ דאפשר דחז"ל לא דיברו דוקא על ז' משקין אלו אלא על כל משקה שאין לו שם לווי ולכך אם ימצא במשך הדורות שאר משקין בלא שם לווי כגון שכר וכדו' הרי הוא מכשיר וכתב דשמוא אין לנו אלא ז' משקין ע"ש ובנידון דנן עדיפא טפי דסוף סוף שמן הוא, וראיתי בתוס' יו"ט שם במשנה שכתב לבאר מדוע דבש תמרים אינו בכלל משקין אע"פ שסתם דבש שבתורה הוא דבש תמרים לפי דבלשון בנ"א סתם דבש הוא של דבורים וכו"כ בשול"ת הרדב"ז ח"ד סימן אלף קנ"ד וכתב שם בפירוש חזון נחום דלפ"ז הוא הטעם נמי בשמן דאזלינן בתר לשון בנ"א וקשה הדבר לומר דלענין הכשר הכל לפי המקום וצריך ישוב בזה ע"כ וגם במשנה אחרונה שם העיר בזה דלא אזלינן אחר לשון בנ"א אלא לענין נדרים ולא לענין הכשר טומאה במשקין הרי שנתעוררו הגינת ורדים הנ"ל צריך הדין להשתנות לפי כל מקום ומקום אלא שלא ניחא להו בהכי, ובאמת דמאי דפשיטא להו להתו"ט ולהגינת ורדים דסתם דבש שבתורה הוא דבש תמרים ומכאן זה הכריחו דלענין הכשר טומאה במשקין לא אזלינן בתר קרא אלא בתר לשון בנ"א דסתם דבש דידהו הוא של דבורים עיין בפמ"ג א"א סק"ז דלא פשיטא ליה דבר זה וכתב דגם בתורה מצינו סתם דבש על דבש דבורים ע"ש ראיותיו והנה כתב

הרמב"ם בפירוש המשנה שם דכל הני משקין הלכה למשה מסיני נינהו וכתב המשנה אחרונה דאמנם בתורה מצינו גם דבש תמרים וגם דבש דבורים אבל כך נתקבלה הלכה למשה מסיני דלענין הכשר טומאה לא חשיב משקה אלא דבש דבורים וכן לענין שמן כך נתקבלה הלכה למשה מסיני דאינו אלא שמן זית ובזה אף פשיטא טפי דהא בקרא סתם שמן אינו אלא שמן זית ומסתברא דהלל"מ נאמרה לפי סתמא דקרא ע"ש בד"ה הא ובד"ה ודבש וא"כ לפ"ז אין לחלק לפי מנהג המקומות אלא כך נתקבלה הלכה דרק שמן זית חשיב משקה ולא שאר שמנים ועוד ראיתי לבעל כנסת הגדולה בשול"ת בעי חיי חא"ח סי' ס"ח שכתב להביא ראיה דשמן אינו אלא שמן זית ממתני' פ"א מתרומות מ"ג אין מטמא משום משקה אלא היוצא מן הזתים ומן הענבים וכו"כ ג"כ הברכי יוסף סק"ט ומבואר בגמ' בברכות לח ע"א דשאר משקין זיעה בעלמא הוא ולפ"ז אין מקום לכאן לתלות דין זה בלשון בנ"א לפי מנהג המקומות דרק זיתים וענבים עומדים מתחילת בריאתם למשקה ושאר משקין זיעה בעלמא נינהו ואף שגם בזה אפשר לדחות דגם שאר פירות אי נטעי להו אדעתא דהכי למיעבד מינייהו משקין כסויה וקנולה וכדו' דחשיבי פרי ולא זיעה בעלמא כדמצינו לענין ברכות, עיין מג"א בסימן ר"ב ס"ק כ"ב וט"ז בסימן ר"ה סק"ד ופמ"ג שם וא"ר בסימן זה סק"ה בשם הדרישה ושעה"צ בסימן ר"ב ס"ק נ"ד ושול"ת שבת הלוי ח"ד סי' י"ט, מ"מ סתימת הבית יוסף והמשנ"ב ס"ק ט"ו ושאר כל הפוסקים שלא חילקו בזה כלל וכתבו בסתמא דשמן הוא שמן זית משמע שאין מקום לחלק לפי לשון בנ"א כפי מנהג המקומות ולכך אין בידינו כח להחמיר בזה. עכ"ל.

**(ג)** הנה יש צד דאף אם "שמן" שהוזכר לגבי ז' משקים היינו דוקא שמן זית אפ"ה גם שאר שמנים מצריכים נט", דהנה אף דרש"י ותוס' ודעימיהו סוברים דנט"י לדבר שטיבולו במשקה הוא מלתא דטומאה, ועפ"ז כתבו הפוסקים דרק טיבולו ב' משקים צריך נט", אבל עיין בבית יוסף על או"ח סימן קנ"ח דאיתא ז"ל וכתב רבינו ירוחם (נט"י סוף ח"ו) דהא דמצרכין נטילה לטיבולו במשקה וכו' אינו אלא משום נקיות ואין מברכין עליהם שלא תקנו נטילה אלא בפת וכן נראה עיקר וכו', עכ"ל, וכן עיי"ש בלבוש שהביא שיטה זו ז"ל וי"א שלא גזרו בה משום סרך תרומה, ומה שאמרו בגמ' שדבר שטיבולו במשקה צריך נטילה לא משום גזירת נטילה דסרך תרומה אמרו כן אלא משום נקיות בעלמא הואיל ורוצה ליגע בידיו במשקין שטובל בהם וכו', עכ"ל, ועי' בפמ"ג משב"ז סימן קנ"ח ס"ק ד' דאיתא ז"ל ודעת רבינו ירוחם משום נקיות הואיל ונוגע בידיו במשקה מאוס יותר. עכ"ל. הרי לפי רבינו ירוחם נט"י לדבר שטיבולו במשקה הוא מלתא דנקיות ולא מלתא דטומאה, ולפ"ז פשיטא דאין מקום לחלק בין ז' משקים לשאר שמנים. ועיי"ש בפמ"ג דאיתא ז"ל והנה לרבינו ירוחם חומרא לכאורה דהוא הדין שאר משקין חוץ מז' משקין טעון נטילה הואיל ומשום נקיות הוא. עכ"ל.

**(ד)** הנה נראה שיש עוד צד דאף אם "שמן" שהוזכר לגבי ז' משקים היינו דוקא שמן זית אפ"ה גם שאר שמנים מצריכים נט", דעיין ברמב"ם בריש פ"ו מהל' ברכות דאיתא ז"ל כל

האוכל הפת שמברכין עליו המוציא צריך נטילת ידיים תחלה וסוף ואע"פ שהיא פת חולין ואע"פ שאין ידיו מלוכלכות ואינו יודע להן טומאה לא יאכל עד שיטול שתי ידיו וכן כל דבר שטיבולו במשקין צריך נטילת ידיים תחילה. עכ"ל. הרי דהרמב"ם לא הזכיר נטילה לטיבולו במשקה הוא רק כשטיבולו ב' משקים. והנה לכאורה זהו סתום מאוד לומר דהרמב"ם סמך בזה על דבריו בה' טומאת אוכלין, דהרי בה' טומאת אוכלין הוא רק כתב ד' משקים מכשירים ומקבלים טומאה אבל לא כתב דרך הני נקראים משקים. אלא לכאורה הפשטות היא דהרמב"ם טיבול בכל מיני משקים מצריך נטילת ידיים.

אבל קשה, דבשלמא רבינו ירוחם יכול לסבור כן דהא רבינו ירוחם סובר דאין מברכים על נט"י לדבר שטיבולו במשקה, דאינו אלא משום נקיות,

אבל ברמב"ם משמע שמברכים על נט"י לדבר שטיבולו במשקה, ובע"כ דאינו משום נקיות לחוד, ולמה נוטלים גם לטיבולו בשאר משקים. ויש ליישב דנראה דהרמב"ם אויל בזה לטעמיה, דנראה דהרמב"ם סובר דנטילת ידיים לחולין תמיד אינה משום לתא דטומאה אלא משום נקיות, אפילו בנטילה לפת, וא"כ הוא יכול לסבור דנטילה לדבר שטיבולו במשקה הוא משום נקיות ובשאר משקים ואפ"ה סובר שמברכים עליו, דזהו ככל נט"י לחולין שמברכים עליו, ורבינו ירוחם סובר כשאר שיטות דתקנת נט"י בברכה היא משום לתא דטומאה וסרך תרומה וזהו רק בפת, ולכן רק מברכים על נטילה לפת. עיין מה שהארכתי בשיטת הרמב"ם בזה בעז"ה בספרי חנוכה בטהרה.

(עיין בספר מגדולי ישראל דאיתא וז"ל שמעתי ממר כלפון עידאן הנ"ל שפעם אחת הביאו שמן

בטנים לגרובא ועשו בבית מוהרמ"ך סופגניות ואמר שא"צ נטילת ידיים מדין טיבולו במשקה דדוקא שמן זית צריך נט"י ולא שמן אחר ותמה ר' חמוני ביתאן הוא ר' רחמים ביתאן אביו של הרב אברהם ביתאן זצ"ל מח"ס שמו אברהם ונפטר בגיל צ"ד שנים ואמר לא שמעתי בלתי היום אמר לו ר' כלפון אם לא שמעת בישן תשמע בחדש. עכ"ל. ואפשר דמבואר מזה דהיו שנהגו לטול ידיהם אפילו לטיבול בשאר משקים וכהנבאר בדעת הרמב"ם.)

הנה נמצא ע"פ כל הנ"ל דלכאורה יש מקום גדול לחסיד להחמיר וליטול ידיו לדבר שטיבולו בשאר שמנים כגון קונולה וסו"י, ובפרט דהא לפי הרמב"ם יש בזה חיוב גמור לטול בברכה, והא מיהא נלענ"ד דפשוט דמי שנוטל בודאי אינו בכלל "הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח".

## האם טיפת מים שבתוך שאר שמנים צריך נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה והאם יש מזה נפק"מ להסופגנים הנ"ל

עיין ברמב"ם בפט"ז מהל' טומאת אוכלין ה"ד דאיתא וז"ל כל הציץ בחזקת מוכשר וציץ טהור שנפל לתוכו מים כל שהם הרי הכל משקה ומכשיר ומתטמא טומאת משקין לפיכך חזקתו טמא נפל לתוכו יין דבש וחלב הולכין אחר הרוב וכן מי פירות שנתערבו בשאר המשקין הולכין אחר הרוב נתערבו במים כל שהן הרי הכל משקה ומתטמא טומאת משקין ומכשיר. עכ"ל. הרי מבואר ברמב"ם דלגבי מים לא אזלינן בתר רוב, אלא אפילו כל שהוא מים שנתערב במי פירות מכשיר ומטמא, וא"כ אפילו כל שהוא מים שנתערב במי פירות מחייב נט"י, וא"כ אם יש אפילו מעט מים בשאר שמנים הנ"ל זה מחייב בנט"י.

אבל עיי"ש שהראב"ד חולק על הרמב"ם וסובר דגם במים אזלינן בתר רוב.

והנה אפשר שיש מקור דקיי"ל כהראב"ד, דעיין בשו"ע יו"ד סימן שכ"ט ס"י דאיתא וז"ל יש לזהר מללוש במי פירות שאינם משבעה משקים, אלא א"כ יערב עמהם אחת משבעה משקים. עכ"ל. הרי דלא חילק בזה בין מים לשאר משקים, וא"כ כמו דבשאר משקים בודאי יצט' רוב, לכאורה הוא הדין דבמים צריך רוב, ולכאורה היינו כהראב"ד. אבל עיי"ש בהגהות רעק"א ובפתחי תשובה שהביא משיגים על סתימת השו"ע שם וסוברים דלעולם קיי"ל בזה כהרמב"ם.

אולם אפשר שיש מקור אחר דקיי"ל כהראב"ד, דעיין במ"ב בסימן קנ"ח ס"ק כ"ו דאיתא וז"ל כתב בדה"ח האוכל לעק"ך למתק השתיה וטובל הלעק"ך ביי"ש לא הוי דבר שטיבולו במשקה משום דזיעה הוא מהתבואה והוי מי פירות ואף אם הי"ש מזוג הוא במים מ"מ מועט הוא וא"צ נטילה ע"כ, משמע מזה דאם המים הוא רוב לפי הגראדי"ן הוי בכלל משקה. עכ"ל. הרי מבואר במ"ב דגם במים אזלינן בתר רוב, ולכאורה היינו כהראב"ד. ובאמת עיין בחזו"א באו"ח סי' כ"ה

ס"ק ט"ו שהשיג על המ"ב מדברי הרמב"ם, וא"כ חזינו דהמ"ב סובר כהראב"ד. ועיין גם במ"ב שם בס"ק כ"ד במה שכתב בדעת הגר"א, ונע"ש שגם בזה החזו"א השיג עליו ובסוף דבריו הזכיר דברי הרמב"ם, ושוב מבואר לכאורה שהמ"ב סובר כהראב"ד והחזו"א סובר כהרמב"ם. וי"ל דא"ש לומר דהמ"ב סובר כהראב"ד, דהרי הר"ש במכשירין סובר כגירסת הראב"ד בתוספתא דרך ר' מאיר חילק בין מים לשאר משקים, וא"כ לכאורה רוב ראשונים סוברים כהראב"ד, ועוד הרי הפשטות בסברא היא כהראב"ד, דיש ליזיל בתר רוב כמו בכל התורה כולה, וא"כ כל זמן דלא חזינו במ"ב שהביא דברי הרמב"ם יש לנקוט דהמ"ב נקט כהפשטות, דהיינו שיטת הראב"ד. ולפ"ז לגבי מי שעושה מעשיו כהמ"ב כשחולק על החזו"א, לכאורה יש מקור דקיי"ל כהראב"ד.

[ועיין בשו"ע או"ח סימן תס"ב ס"ה דאיתא וז"ל הלש עיסה במי פירות, טוב לעשותה פחות משיעור עשרון, כדי שלא תתחייב בחלה. עכ"ל. ועיין במ"ב בס"ק כ' דאיתא וז"ל במי פירות וכו' היינו במי ביצים ושאר מי פירות דברים שאינם משבעה משקין שסימנם ד"ד שח"ט ד"ם (ומבוארים לעיל בסימן קנ"ח) והטעם דע"י מי פירות אין העיסה מוכשרת לקבל טומאה ונשאת החלה טהורה ואין לו שום עצה אחר"כ מה לעשות בה לשורפה אינו יכול שאין שורפין קדשים טהורים ולאכלה אינו יכול שרובן טמאי מתים הן ובשאר ימות השנה יש עצה שיתן בעת הלישה גם מעט מים וממילא הוכשר כדאיתא ביו"ד ס' שכ"ט אבל עתה לצורך פסח הלא יהיה מי פירות עם מים ואסור ללוש וכן"ל בס"ב לכן העצה שילוש פחות מכשיעור ובדיעבד אם לש כשיעור יראה ליתן החלה לכהן קטן שלא יצא טומאה מגופו כמבואר ביו"ד שם. עכ"ל. הרי דהמ"ב כתב דיתן מעט מים, ולכאורה מבואר שפסק כהרמב"ם, דלא כהנ"ל. אולם עיי"ש

בשער הציון ס"ק כ"ח דאיתא וז"ל ומיירי שיין ודבש וש"ד מוז' משקין אין לו דאל"כ יערב עמהם. עכ"ל. והנה כיון דמבואר במשנה ברורה דמיירי שנותן מעט מהמשקה, א"כ למה הוצרך השער הציון לומר דמיירי שאין לו מאידך משקים, הרי אפילו אם יש לו מאידך משקים לא יהני, דבאידיך משקים לכ"ע בעי רוב. אלא יש ללמוד מהשער הציון דהמ"ב מיירי כשמוסיף המשקה אחרי התחלת הלישה, וי"ל דכן מדויק במה שכתב המ"ב שיתן בעת הלישה גם מעט מים, וא"כ י"ל דהמ"ב סובר כהא דאיתא בפתחי תשובה ביו"ד שם דהא דבעינו רוב היינו רק אם מערב הו' משקים בהמי פירות עצמם, אבל אחרי שכבר התחיל הלישה אז סגי במעט מהו' משקים, דעיי"ה המשקה מכשיר העיסה לקבל טומאה. וא"כ ליכא שום רא' דהמ"ב סובר כהרמב"ם, ולהיפך, ע"פ מה שהוכחנו מהשער הציון נמצא דגם שם מאוד משמע דהמ"ב סובר כהראב"ד. אלא דדברי הפתחי תשובה קשים מאוד לכאורה, דאיך מעט משקה יכול להכשיר עיסה שנילושה במי פירות לחוד, הרי אין המי פירות מחברים העיסה כמבואר במס' טבול יום פ"ג מ"ד ובירושלמי חלה שעלה קאי כל דברי השו"ע ביו"ד שם. וצ"ע. וא"כ אפשר דקשה ליישב דברי המ"ב עם דברי הפתחי תשובה דא"כ גם עליו יקשה האי קושיא. אולם תוס' במס' זבחים דף קה ע"א ותוס' במנחות דף כד ע"א תמהו מסברא, איך אפשר לומר דעיסה שנילושה במי פירות לא חשוב מחובר. וא"כ אפשר שיש להאחרונים איזה מקור דקיי"ל כתוס' דלא כהמבואר בירושלמי. וצ"ע.]

ועיין בערוך השולחן באו"ח סי' קנ"ח ס"ק י' דאיתא וז"ל מי פירות וכו' שמעריבים בהם מעט מים, אם צריכים נטילה, ונראה דאינם צריכים נטילה, דכיון שיש רוב מי פירות נגד המים בטלים המים לגבי מי פירות, ודבר זה מפורש בבכורות כב ע"א בסוגיא דהלוקח ציר, עיין שם, וזה ששינוי

במכשירין פ"ו מ"ג דציר טהור שנפל לתוכו מים כל שהוא טמא, אוקמוה בבכורות שם כג ע"ב דגם מוקדם היה מחצה על מחצה, עיין שם, ודברי הרמב"ם פרק ששה עשר מטומאות אוכלין דין ד' שפירש המשנה כפשטא כבר תמחה עליו בזה, עיין שם. עכ"ל. הרי מבואר דס"ל דקיי"ל כהראב"ד. אבל העירוני דעיין בערוך השלחן ביו"ד סי' שכ"ט דאיתא וז"ל כשלשין בחלב וחמאה ושמן ודבש ויין כשיש שיעור חלה חייבין בחלה לכל הדעות, ובבבב, ורק קיכלא"ך מביצים הוי בלא ברכה, וגם זהו כשאין שם מים כל שהוא אבל כשיש מים או רוטב של גרופין כמו שנהגו לאפות בזמננו זה גם כן חייב בחלה ובברכה כמבואר מלשון הטור, וכן הוא בירושלמי שם, משום דדין זה תלוי בהכשר טומאה ומי פירות אינן מכשירין אבל שבעה משקין מכשירין בעצמן. עכ"ל. ולכאורה מבואר שם דס"ל דקיי"ל כהרמב"ם. וצ"ע.

ועיין בכפ החיים בסימן קנ"ח ס"ק מ' דאיתא וז"ל אם עירב אחד מזה משקין הללו עם שאר משקין כגון דבש דבורים עם דבש תמרים וכיוצא, אזלינן בתר רובא, אי רובא משאר משקין אין צריך נטילת ידים, מחצה למחצה צריך נטילת ידים, מטה יוסף חלק ב' סימן ח"י ס"ק יו"ד, יד אהרן בהגהות בית יוסף, בית מנוחה שם אות י"ג, מיהו המטה יהודה אות ה' כתב דדוקא אם נתערבו ברובא אבל אם נתערבו מחצה למחצה אין צריך נטילת ידים יעו"ש, אמנם כתב הרמב"ם בפרק ט"ז מהלכות טומאות אוכלין דין ד' שאם נתערב מים במי פירות כל שהן הרי הכל משקה ומתטמא טומאת משקין ומכשיר ע"כ, וכן הסכים הערוך השלחן אות ג' וכתב דלא כהרב מטה יהודה שם שהסכים להראב"ד וגם אם נתערבו במים חולקין אחר הרוב יעו"ש, וכן הוכיח אליה רבה אות י"ז דעיקר כהרמב"ם יעו"ש. עכ"ל. הרי מבואר להדיא שיש בזה מחלוקת אם קיי"ל כהרמב"ם או כהראב"ד.

הריננו צא שיש כמה אחרונים שכתבו להדיא דקיי"ל כהרמב"ם, אבל פשוטות שיטת המ"ב והערוך"ש היא כהראב"ד, ויש שיטה שכתב להדיא כהראב"ד כמובא בכפ החיים. וע"פ כל הנ"ל לכאורה י"ל שיש בזה ספק אם קיי"ל בזה כהרמב"ם או כהראב"ד.

הנה ראינו דמעיין הדין דאין צריך ליטול ידיו לסופגנים שמטוגנים בשאר שמנים אף אם יש בזה משקה שטופח ע"מ להטפח משום דשאר שמנים אינם מו" משקים.

ויל"ע מהו הדין למעשה אם יש מעט מים בשאר שמנים, האם צריך נט"י כהרמב"ם או האם א"צ נט"י כהראב"ד. וצ"ע למעשה.

והנה יל"ע לגבי המציאות דזמנינו, האם באמת אין שום מים כלל ב"שמן קנולה" ו"שמן סויה" או האם שפיר יש לחשוש דבתהליך עשיית השמנים דנכנס בהו איזה טיפת מים, וצ"ע במציאות הדברים.

וכן יל"ע האם יש לחשוש שהיה איזה טיפת מים בהקדירה ששפכו לתוכו השמן כדי לטגן בו הסופגנים. וצ"ע למעשה.

והנה את"ל דקיי"ל כהראב"ד אז בודאי לית בכל זה שום חשש, אבל לפי הנתבאר דאפשר דקיי"ל כהרמב"ם, צ"ע אם יש בכל זה חשש.

והנה אם יש בכל זה ספיקא, ויש באמת ספק אם קיי"ל כהרמב"ם או כהראב"ד, יל"ע האם ניתן להקל בנט"י לדבר שטיבולו במשקה.

הנה לגבי כל הספיקות הנ"ל יש להוסיף, דהנה הדין הוא ספק ידים טהור, אבל אפשר דספקות אלו לא נכללו בדין ספק ידים טהור, ועכ"פ אם משום ספק ידים טהור לחוד, הרי עיין בשו"ע או"ח סימן ק"ס ס"א דאיתא וז"ל ספק טהרה בידי טהור ויש מי שאומר שעל כל זאת אם יש לו מים אחרים שטיבול ידיו ויוציא עצמו מן הספק, עכ"ל, ועיין במ"ב בס"ק מ"ו ובשעה"צ בס"ק מ"ט דאיתא וז"ל ספק וכו' היינו בין שנסתפק אחר הנטילה או אפילו קודם נטילה מותר לו ליטול

ידיו בהם אם אין לו מים אחרים, דביש מים אחרים בודאי יש להחמיר לכתחלה דגם בדיעבד יש מי שאומר שטיבול שנית והגר"א הביא מקור לזה מתוספתא ולכתחלה י"ל דכו"ע מוזד דלא גרע ממאי דק"ל בעלמא דיש להחמיר בדבר שיש לו מתירין כשהוא ספק אפילו במילתא דרבנן משום דהא יכול לעשות בהיתר וה"נ כן הוא. עכ"ל. וא"כ עכ"פ יש לחקור בהני ספיקות האם יש ליטול ידיו להוציא עצמו מן הספק, וצ"ע בכ"ז למעשה.

הנה כל הנ"ל הוא לפי הנחה שכשם שיש בזה מחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד במים ומי פירות דגם יש ביניהם מחלוקת במים ושאר שמנים, אבל קבלתי מכתב מתלמידי חכם וז"ל משי"כ דלדעת הרמב"ם סגי לערב טיפת המים בשמן, הנה לדידי מייבעיא לי אי מהני אף להרמב"ם, ד"ל דכל דברי השעה"מ רק מהני בשאר מי פירות, אבל שמן ומים אינן מתערבין וכמבואר בתוספתא ריש מקוואות וביאור הגר"א שם דליכא ביטול ברוב גבי שמן בתוך יין, ולכאורה ה"נ במים בתוך שמן, והנה הרי קיי"ל דשמן ע"ג מים ונגע בו טבוי"י לא נפסל המים דאינן חיבור ולפ"ז צ"ע טובא אם דברי הרמב"ם הם גם בשמן שכינס בו מעט מים וכו' וצ"ע לדינא. עכ"ל.

ואידך גיסא ראיתי מכתב מתלמיד חכם אחר שכתב להיפך וז"ל מסתבר שמים לא מתערבים עם שמן, וא"כ אין כאן ביטול ברוב, ולכ"ע הוי טיבולו [גם] במים וחייב נט"י, ודעת כבודו דאם אין המים מתערבים עם השמן נשאר השמן בדין מי פירות, וממילא א"צ נט"י, אבל באמת הוא איפכא דאם אין תערובת א"כ יש כאן מים בפנ"ע ושמן בפנ"ע ומחמת המים הוי טיבולו במשקה, אע"פ שהשמן הוא רוב והוא מי פירות. עכ"ל.

אולם זהו פשוט דלפ"ז רק אם המים בעצמו יהא טופח ע"מ להטפח אז צ"ע נט"י מחמתו משא"כ אם יש כאן רק טיפת מים.

## הצדדים דגם אם אין השמן טופח ע"מ להטפח

### צריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה ונפק"מ להסופגנים הנ"ל

דבפחות מטופח להטפח לא חל עליו שם משקה כלל לשום דבר, ואינו מכשיר ואינו מקבל טומאה. עכ"ל. הנה חזינו שהגר"ח הביא מקור לדבריו מהא דתנן לעיל בטהרות פ"ג מ"א הרוטב והגרסינן והחלב בזמן שהן משקה טופח הרי אלו תחילה, ואף דלשון המשנה הוא "משקה טופח" אבל עיין בר"ש שם שפירש ד"משקה טופח" היינו טופח להטפח, הרי להדיא דלענין שיהא בו טומאת משקין צריכין דוקא טופח להטפח, ובפחות מטופח להטפח לית ביה שם משקה כלל.

והנה עיין"ש ברפ"ג ברמב"ם בפהמ"ש דאיתא וז"ל ואם היה אחד מאלו השרפים אשר מדרכן שיקפאו אם ישארו וכבר התחילו להקפא ונשאר בהם מהלחות שיעור שיטפח היד הנה היא במדרגת המשקין. עכ"ל. והמשנה אחרונה והתפא"י שם העירו דלכאורה משמע דסגי במשקה טופח, ולא בעינן טופח ע"מ להטפח. וכן עיין בחזו"א בגליון על דברי הגר"ח שהביא מהפהמ"ש לעיל פ"א מ"ט, דבמשנה שם איתא ככרות וכו' שבתוך גומותיהם מים וכו'

דפירושא דמשקה טופח שבמתני' הוא טופח להטפח, הרי להדיא דלענין שיהא בו טומאת משקין צריכין דוקא טופח להטפח, ובפחות מטופח להטפח לית ביה שם משקה כלל, וכן לענין הכשר תנן בפ"ג דמכשירין המטנן בטיט הנגוב אם יש בו משקה טופח בכי יותן ואם לאו אינו בכי יותן, וכן בחולין דף ל"ו מבואר דפרת שלמים שהעבירה בגחל ושחטה ועדיין משקה טופח עליה הוכשרה, ובתוספתא פ"ב דמכשירין המורבץ את ביתו במים ונתן בו שבליים וטננו אם יש עליהן משקה טופח הרי זה בכי יותן ואם לאו אינו בכי יותן, וכן בתוספתא עוקצין פ"ג בעולשין שלקטן לבהמה ואח"כ חשב עליהן לאדם אם יש עליהן משקה טופח הוכשרו, הרי דמבואר מכל הנך שהבאנו דגם בהכשר בעינן טופח להטפח, דכל הנך משקה טופח בעל כרחך נראה דר"ל טופח להטפח, דלא מציינו בשום דוכתא שיעורא דטופח לבד, וכל דסגי בטופח סגי בכל שהוא, ובעל כרחך דכל הנך משקה טופח המבוארים גבי הכשר פירושן טופח להטפח, והיינו משום

הנה ראינו שאחת מהסיבות דהרבה פעמים א"צ נט"י לאכילת הסופגנים הנ"ל היא משום שאין השמן שעליהם טופח ע"מ להטפח. אבל יש להעיר דלכאורה יש צדדים להצריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה אף אם אין השמן טופח ע"מ להטפח.

דנה עיין במס' טהרות פ"ח מ"ט דאיתא הניצוק והקטפרס ומשקה טופח, אינן חיבור לא לטמאה ולא לטהרה. ולכאורה משמע במשנה דדוקא לענין חיבור "משקה טופח" לא חשיב, אבל לגבי עצם החפצא דמשקה שפיר הוי משקה. אבל עיין בחי' רבינו חיים הלוי בפ"ז מהל' טומאות אוכלין ה"ה דאיתא וז"ל נראה דהך שיעורא דטופח להטפח הוא הלכה למשה מסיני וכו', נראה דהך שיעורא דטופח להטפח עיקרו נאמר לענין דין שם משקה, דבפחות מטופח להטפח לא חל ביה שם משקה כלל לשום דבר, וכן הוא מבואר להדיא מהא דתנן בטהרות פ"ג הרוטב והגרסינן והחלב בזמן שהן משקה טופח הרי אלו תחלה, ועיין בר"ש שם

נטמאות אחת מהן בשרץ וכו' בתרומה מטמא שנים ופוסל אחד אם יש ביניהם משקה טופח אף בתרומה הכל טמא, ועי' בפהמ"ש דאיתא וז"ל אם היה בין כל ככר וככר לחות שיעור די שיטפח היד והיא אשר תקרא משקה טופח כמו שביארנו פעמים רבות הנה כל אלה הככרות טמאות, עכ"ל, והחזו"א גם הביא דברי הרמב"ם בפהמ"ש בעדיות פ"ד מ"ו, עיי"ש, ועפ"ז כתב החזו"א וז"ל הנה מבואר דמשקה טופח הנזכר בכל המשניות היינו להטפח היד ובזה קיי"ל לדינא דיש בזה שיעור משקה ליטמא ולטמא ולהכשיר ולחבר וא"צ טופח להטפח. עכ"ל. והנה חזינן בלשון החזו"א דגם הוא סבירא ליה דאין לחלק בזה בין "חיבור" לשאר דברים, וא"כ לדידי' יקשה מאד הא דאיתא בפ"ח מ"ט כנ"ל דמשקה טופח אינו חיבור, הרי משקה טופח סגי להיות משקה ולחבר, ומהו הפירוש בהמשנה. ועיין בחזו"א שם שעמד בזה ויישב היטב ע"פ דברי הרמב"ם בפהמ"ש בפ"ח שם ד"משקה טופח" ו"קטפרס" הם ציור אחד, דמשקה טופח היינו מה שנשאר על קטפרס אחרי שכל המשקה כבר אזל למטה, דבכה"ג אין משקה טופח, אבל משקה טופח בעלמא סגי יכול לחבר. (והעירוני דלפ"ז מיושב היטב הא דאיתא במשנה שם הניצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטמא ולא לטהרה, והאשברן חיבור לטמא ולטהרה. ותמוז למה פתח בניצוק קטפרס ומשקה טופח, וסיים רק באשברן, ולא סיים גם בטופח ע"מ להטפח, ולהרמב"ם מיושב, דגם משקה טופח הוא חלק מהציור דקטפרס). והנה כל דברי הגר"ח שם קאים בדעת הרמב"ם, וא"כ חזינן דהגר"ח נקט דאף להרמב"ם בעינן טופח ע"מ להטפח לעצם שם משקה, ולהחזו"א והמפרשי המשניות ברפ"ג נמצא שיש בזה מחלוקת בין הר"ש והרמב"ם, דלהר"ש בעינן טופח ע"מ להטפח להעצם שם משקה, ולהרמב"ם סגי במשקה טופח.

הנה העירוני דשיטת הגר"ח נראה קשה לכאורה, איך אפשר לומר דהרמב"ם סובר דבעינן טופח ע"מ להטפח להעצם שם משקה לטמא ולטמא ולהכשיר, הרי הרמב"ם לא הזכיר אי שיעור בהלכות קבלת טומאה ובהלכות הכשר כלל. שו"ר בספר משנת טהרות למס' מכשירין סימן ט' דאיתא וז"ל בעיקר מה דנקט הגר"ח דבעי טופח להטפח יל"ע בדברי הרמב"ם לא הוזכר כלל בהל' טו"א הך שיעורא, ויעוי' בדבריו ברפ"ד מטו"א שם דמשקין מטמאין ומתטמאין בכל שהן ולא הזכיר כלל שיעורא דטופח להטפח, ולא הוזכר כלל דברי הרמב"ם שיעורא דטופח להטפח רק בהל' מקואות פ"א ה"ז לענין חיבור בנטילת ידיים וכו' וצ"ע איך סתם ולא הזכיר כלל הך שיעורא בהל' טו"א דזה שיעור משקה לענין הכשר ולענין לטמא ואע"ג דהוזכר בדבריו בפ"י מטו"א ה"ז לגבי פרה שהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עליו וכן בפ"ד ה"ט לגבי טיט הנגוב והגר"ח נקט דכשכתב הרמב"ם משקה טופח כוונתו טופח להטפח צ"ע דהך דינא הו"ל למינקט להדיא דהוי דין עיקרי בדין משקה לקב"ט ולהכשר ולכא"ו מוכח דס"ל להרמב"ם דסגי במשקה טופח וממילא מובן דלא הוצרך הרמב"ם להזכירו ואע"ג דהרי יתכן דהוי בכ"ש וכמו שכתב הגר"ח בתו"ד דמשקה טופח הוי יותר מכ"ש, משום דכל משקה שראוי להכשיר ע"כ דיש בו משקה טופח דאל"כ אין יכול להכשיר דכל שהוא היינו דיש כאן לחלוות דאין יכול להעבירה למקום אחר וא"כ אין יכול להכשיר וכן אין יכול לטמא אחרים וע"כ דכל משקה דהכשר

וטומאה איירי כשהוא משקה טופח ולכן לא הוצרך להזכיר זה הרמב"ם והזכירו רק לגבי פרה שהעבירה דבא הרמב"ם לחדש דצריך בשעת שחיטה שישאר משקה טופח ולא סגי במה דנשאר לחלוות כל שהוא כיון דההכשר לא נעשה רק לאחר שחיטה (וכ"ה בתוספתא פ"ג דעוקצין לגבי עולשין דתלשן לבהמה ואח"כ חישב לאדם דצריך דבשעת מחשבה יהא עדיין משקה טופח ולא סגי דנשאר כל שהוא), וכן בטיט הנגוב דהניח שם חטין הרי איירי בסתמא אם נוקטים דהוכשרו ובזה צריך לידע אם היה בטיט הנגוב משקה טופח וממילא הוכשרו אבל בסתם הכשר וטומאה א"צ להזכיר דצריך שיהא משקה טופח דע"כ הוא כן דאם מכשיר ומטמא ע"כ דהוי משקה טופח. עכ"ל. וצ"ע בדעת הגר"ח.

הנה ראינו דכל הפוסקים כתבו שיעורא דטופח ע"מ להטפח להצריך נט"י לדבר שטיבולו במשקה. והנה התם לא מיירי לגבי חיבור כלל, אלא לגבי עצם השם משקה, ואפ"ה הוא תלוי בטופח ע"מ להטפח, ולכאורה מבואר דגם הפוסקים הנ"ל סוברים כהגר"ח דעצם השם משקה תלוי בטופח ע"מ להטפח. ובאמת עיי"ש במג"א שבתוה"ד הביא הא דברפ"ג דטהרות פירש הר"ש דדוקא כשהוא טופח להטפח מקרי משקה ואם נקשר כ"כ שאינו טופח להטפח מקרי אוכל. הרי דהמג"א הביא אותו מקור שהביא הגר"ח כנ"ל, וא"כ שפיר י"ל דהפוסקים סוברים הכא כהמבואר בגר"ח דטופח ע"מ להטפח הוא שיעור בעצם שם משקה, ומהא דלא הזכירו שהדברים תלויים במחלוקת בין הר"ש והרמב"ם משמע דס"ל כהגר"ח דכ"ע סברי דבעינן טופח ע"מ להטפח להשם משקה. ועיין גם בלקט יושר ח"א עמ' צ"ג דאיתא לגבי חרוסת דליל הסדר וז"ל בשעת טיבול מקלשין אותו בין זכר לדם כן כתבו הגאונים והביאו ראייה מן הירושלמי ואיכא למימר דאפילו בשבת שרי ולא מחייב משום לש כי מצאתי בתו' נכרי' דהקשה אהא דקאמר כל שטיבולו במשקה צריך נט"י ומייתי עלה טיבול דחרוסת והא חרוסת מאכל הוא ומתריצים דחרוסת נמי כל זמן שהוא לח טופח ע"מ להטפח נקרא משקה ומייתי ראיה לזה ממתני' דפ"ג דטהרות וא"כ לא שייך לש גבי משקה. עכ"ל. ועיין גם באל"י רבה שם בס' קנ"ח שהביא דברי הר"ש בפ"ג דטהרות כמקור דבעינן טופח להטפח. נמצא להנ"ל, דע"פ המשנה הנ"ל בסוף פ"ח דטהרות לכאורה היינו אומרים דמשקה טופח שפיר חשיב משקה, ודבר הטבול במשקה טופח צריך נט"י דהרי "משקה טופח" רק אינו חיבור אבל שפיר חשיב משקה, אבל מבואר בדברי הגר"ח דמשקה טופח אינו משקה כלל, וממילא דבר הטבול במשקה טופח לא צריך נט"י, וכ"ה באמת בכל הפוסקים וכו"ל. הנה לפי החזו"א צ"ב לכאורה, למה כל הפוסקים כתבו דטיבול במשקה היינו דוקא טופח ע"מ להטפח, הרי לדידי' לפי הרמב"ם גם במשקה טופח יש להצריך נטילה. ואפשר ד"ל דכיון דנט"י הוי דין דרבנן, לכן כיון שיש בזה מחלוקת בין הר"ש והרמב"ם, ניתן להקל בזה כהר"ש. וצ"ע בזה.

הנה הא מיהא חזינן שיש אפשרות לומר דאף דמבואר בכל הפוסקים דבעינן שיעורא דטופח ע"מ להטפח לחייב נט"י לדבר שטיבולו במשקה, אבל הרמב"ם חולק וסובר דגם משקה טופח סגי לחייב. הנה בין להגר"ח ובין להחזו"א אין חילוק בהשיעור משקה בין "משקה לטמא" ל"משקה ליטמא", אולם עיין במקדש דוד סימן מ"ד ס"ק ג' שנקט

שיש בזה חילוק, דכמו שבאכילים יש חילוק בין "לטמא" ל"ליטמא", ד"לטמא" בעי שיעור כביצה ו"ליטמא" סגי בכל שהוא, הוא הדין במשקים, דרק "לטמא" בעי שיעור, אבל "ליטמא" סגי בכל שהוא, וא"כ רק לטמא בעינן טופח ע"מ להטפח, אבל לקבלת טומאה סגי גם בפחות מטופח ע"מ להטפח, דלקבלת טומאה לא בעי כשיעור. הנה לפי הרבה פוסקים דבר שטיבולו במשקה צריך נט"י כדי שהמשקה לא יטמא האוכל, ולפי הלבוש דבר שטיבולו במשקה צריך נט"י כדי שהמשקה לא יקבל טומאה. והנה לפי המקדש דוד נמצא דנפק"מ ביניהם אם יש בזה שיעור דטופח ע"מ להטפח. דלפי אידך פוסקים רק משקה שטופח ע"מ להטפח בעי נט"י, דרק משקה שטופח ע"מ להטפח יכול לטמא דבר אחר, אבל לפי הלבוש גם משקה שאינו טופח ע"מ להטפח בעי נט"י, דהרי גם משקה שאינו טופח ע"מ להטפח מקבל טומאה. ובאמת עיין בלבוש בס' קנ"ח דאיתא וז"ל וגם בשבעה משקין אלו דוקא בעודו טופח עליו, אבל אם טבל בהם הירק או הפירי וחזר ונתנגב ורוצה לאוכלו אינו צריך נטילה. עכ"ל. הרי דהלבוש לא הזכיר דבעי טופח ע"מ להטפח, אלא כל שלא נתנגב בעי נט"י, ואפשר דהלבוש אזיל בזה לטעמיה.

שו"ר בספר וינטלם וינשאם דאיתא וז"ל כתב מרן ז"ל בב"י סימן קנ"ח סוף ד"ה וכתב רבינו ירוחם וז"ל ולדברי הכל אין דבר שטיבולו במשקה צריך נטילה אלא בעוד שהמשקה טופח עליו אבל אם יתנגב לא וכן נראה מדברי הכל בו סימן כ"ג ופשוט הוא, ומבואר מדבריו ז"ל שכל שיש עליו משקה בעינן נטילה ואפילו שאין עליו משקה בשיעור של טופח על מנת להטפח, וכן הוא להדיא בכל בו שציין לנו מרן בב"י שכתב וז"ל וכתב הר"ש ז"ל בד"א כשאכלו בפני עצמן אבל אם טבלו במשקה או שנשרו במים ועוד המים עליהם צריך נט"י שכל דבר שטיבולו במשקה צריך נט"י, הא קמן שכל שיש עליהם מים צריך נט"י וכן מתבאר מדברי מרן ז"ל בב"י שם סעיף ה' שכתב בדין האוכל בשר צלי אם צריך נט"י או לא בזה"ל והיה נראה לי שבשר צלי טעון נטילה מפני שיש בו משקה טופח וכו' ואין לפרש דהרשב"א לא קאמר דלצלי לא בעי נטילה אלא כשהוא יבש ביותר שאין בו לחלוות משקה אבל אם היה בו לחלוות משקה היה צריך נטילת ידים, ומבואר דפשיטא למרן ז"ל שכבר במעט משקה שנמצא על הפרי צריך נטילה וכמ"ש לעיל מיניה בב"י שלדברי הכל בעינן נט"י כל שיש עליו משקה טופח, גם ממה שכתב מרן ז"ל בב"י שם עמ"ש המרדכי פרק אלו דברים שתבשיל מחטים בכלל פירות הוא ואינו נוטל ידיו בזה"ל כלומר והוא שלא יהיה להם משקה טופח דאם לא כן משום שטיבולו במשקה צריך ליטול ידיו לדברי הסוברים כן, מבואר דס"ל שכל שהמשקה טופח בעינן נטילה וכן מתבאר מדברי מרן ז"ל בשו"ע שם סעיף ד' שכתב אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקין וכו', ומדלא כתב אם אוכל דבר שטיבולו משבעה משקין והוא טופח על מנת להטפח וכו' משמע דס"ל שכל שהפרי רטוב בעינן נטילה ומ"ש שם בסעיף ה' גבי בשר צלי בלשון אע"פ שמוהל טופח עליו נראה שכונתו ז"ל על המוהל שטופח על הבשר ולא על היד של האוחז בו ופשוט וכו' ובאמת שכן כתבו עוד כמה מרביתנו הראשונים זיע"א, עיין להרשב"א

בתורת הבית הארוך שכתב ז"ל ומיהו דוקא פירות נגובים ובשר ודגים וכיו"ב אבל כל שיש בהן משקה או שמטבל במשקה צריכין נט"י, וכן דעת האורחות חיים הלכות נט"י סימן כ"ט שהעתיק דברי הרשב"א הנ"ל וכן נראה דעת המאירי פסחים קט"ו, וכן משמע מסתימות הרבה ראשונים שהעתיקו דברי הגמרא בפסחים שם שכל דבר שטיבולו במשקה צריך נט"י ולא חילקו בין טופח לטופח על מנת להמפיח אולם מדברי רוב ככל האחרונים מבואר דס"ל שרק במקום שהמשקין בשיעור טופח על מנת להטפח בעיני נטילת ידיים הלא המה הכנה"ג הגה"ט סימן קנ"ח והמג"א ס"ק ז' וכן נראה מסקנת הפמ"ג באשל אברהם שם וכ"כ האליה רבה שם ס"ק ט"ז וכתב שכן פירשו הר"ש וברטנורא במסכת טהרות ע"ש, וכ"כ הרב מטה יהודה שם סק"ז דלא בעינן נתנגב לגמרי אלא אפילו אם עדיין יש בו קצת נתנגב לגמרי אלא אפילו אם עדיין יש בו קצת לחלוותית ואין בו טופח על מנת להטפח מיקרי נתנגב כדמוכח במתניתין דר"פ טהרות דתנן הרוטב והגריסין וכו', וכן נראה שהבין המאמר שם ס"ק ז' שדוקא בטופח על מנת להטפח צריך נט"י עיי"ש, גם מדברי מרן החיד"א בברכ"י ס"ק י"ב מבואר שהבין כדברי האחרונים הנ"ל שכתב בשם מהר"י צמח מכאן משמע שיש לו דין טיבולו במשקה וכן הורו גדולי צפת תוב"ב דתבשיל שהוא טופח על מנת להטפח צריך נטילה ע"כ, וכן כתב הרב פתח הדביר סימן קנ"ח סק"א ע"ש וכ"כ הרב מטה יוסף סימן י"ח וז"ל ולא נתנגב לאו דוקא שאפילו לא נתנגב אם אין עליו משקה טופח על מנת להטפח אין צריך נטילה וכמ"ש ר"ש בפירושו ברפ"ג דמסכת טהרות אהא דתנן הרוטב והגריסין וכו' וכ"ע ר"ע ז"ל בפירוש המשניות ע"ש ופשוט הוא, גם בסידור בית מנוחה דף ל"ד ס"ק כ"ב כתב כן ושם באות ח' הביא דברי המטה יהודה וברכ"י ומטה יוסף וסיים שכן ראוי להורות ע"ש וכ"כ בבא"ח פרשת תזריע הלכה י"ח וכ"כ בכה"ח בכמה מקומות בסימן קנ"ח, והן אמת שבהיותי בזה היה נראה לע"ד שהעיקר כדברי מרן ז"ל ורוב הראשונים הנ"ל שצריך נטילה על דבר שטיבולו במשקה

אפילו שאין שיעורו של המשקה בשיעור של טופח על מנת להטפח אלא טופח בלבד ומה גם שהרבנים תפא"י ריש פרק ג' (יכן אות ד' ובעוז שם) ומשנה אחרונה שם כתבו שמדברי הרמב"ם משמע שאפילו בטופח בלבד בעיני נטילת ידיים ע"ש, וצ"ע היאך נעלם מעיני האחרונים הנ"ל דברי האורחות חיים הרשב"א ומרן הב"י בכמה מקומות שמבואר מדבריהם ז"ל דכל שהוא רטוב בעיני נטילה ודוחק לומר שלא ראו דבריהם כי כולם הובאו בב"י בסימן קנ"ח, וכן ראיתי בשו"ת דברי שלום או"ח ח"ב סימן ז' שהביא דברי כל האחרונים הנ"ל ואסיפא דמילתא העלה שצריך נטילה אפילו שאין שיעורו של המשקה בשיעור של טופח על מנת להטפח אלא טופח בלבד, אלא שאחר הדברים האלה שאלתי לראש הישיבה וכו' על פתגמא דנא והשיבני בזה"ל וכו' למעשה לענ"ד אין לזוז מדברי כל האחרונים דדוקא בטופח ע"מ להטפח וכדעת הר"ש והרע"ב דספיקא דרבנן לקולא ומה גם שדעת התוס' דא"צ נטילה לדבר שטיבולו במשקה כלל וכל הראיות מדברי מרן והכלבו ורי"ו וכו' אינן מוכרחות דאיכ"ל דנקטי לשון המשנה ברפ"ג דטהרות וכוונתם דוקא בטופח על מנת להטפח וסתם משקה טופח הוא גם מטפח ע"כ וכו', האחרונים הנ"ל וכו' שטיבולו במשקה הוא טופח על מנת להטפח וכו' העיקר להלכה כמותם. עכ"ל.

**ב.** הנה אף לפי פשוט הנ"ל דהשיעור בזה להיות משקה הוא טופח ע"מ להטפח, בציור דידן יש צד לחיוב נט"י אף אם אין השמן טופח ע"מ להטפח, דכיון דמעיקרא היה השמן טופח ע"מ להטפח כבר קיבל שם משקה, ולכן אף דעתה נבלע בסופגן אבל אם עדיין יש מציאות משקה עדיין חשיב משקה. והנה במ"ב מבואר להדיא דלא כצד זה, דעיי' במ"ב ס"ק י"ד דאיתא וז"ל כתבו הפוסקים כל המשקין שנקרשו בין ע"י בישול בין ע"י צינה עד שאין בהם טופח ע"מ להטפח לא חשיבי משקה ודעת התוספות שאפילו חזרו ונימוחו אח"כ זולת יין או מים וה"ה חלב שנקפא כשחזרו ונימוחו חשיבי משקה. עכ"ל. הרי מפורש דאף

בנקרש בעי טופח ע"מ להטפח. אבל היות והובא כאן צדדים להחמיר בנט"י יותר מהמבואר במ"ב, א"כ יש להוסיף דגם בזה יש צדדים שמחמירים יותר, דעיי' ברמב"ם בפ"ט מהל' טומאת אוכלין דאיתא וז"ל השמן או הדבש שנטמאו ואחר כך קרשו ואחר כך נימוחו הרי הן ראשון לטומאה לעולם מפני שהן כמשקין ואע"פ שקפאו אחר שנטמאו. עכ"ל. הרי מבואר ברמב"ם דשמן שנקרש, אף דעתה לית בו טופח ע"מ להטפח, אפ"ה עדיין נשאר טמא. אבל אפשר דלית מזה נפק"מ לדידן דאפשר דכוונת הרמב"ם היא דהשמן נשאר טמא, אבל לא דהשמן נשאר דיכול לקבל טומאה, (עיי' במפרשים שהאריכו בזה), וכיון דאינו יכול לקבל טומאה בכה"ג לכאורה לא חשיב טיבול במשקה להצריך נט"י, דרק מה שיכול לקבל טומאת ידיים חשיב טיבולו במשקה, אבל לכא' מוכח מהחזו"א דשפיר חשיב טיבולו במשקה, דעי' בחזו"א הל' טבוי"י סי' ד' ס"ק י"ח דאיתא וז"ל לאחר וכו' דכבר נעשה משקה וכו' ולדידן נטמא וכו' תכף דכלנו טמאים והלכך לדעת הרמב"ם אף אם אין בו משקה טופח משקה הוא ומטמא ומכשיר ומסתבר דחשיב טיבולו במשקה גם כן. עכ"ל. הרי שהוא כתב דלדעת הרמב"ם מסתבר דחשיב טיבולו במשקה גם כן. וגם בלאו הכי יש בזה צד להחמיר יותר מהמבואר במ"ב, דספק זה הוא רק בדעת הרמב"ם, אבל הראב"ד בפ"א מהל' טומאת אוכלין הי"ט בודאי סובר דהשמן נשאר דיכול לקבל טומאה. **הנה נמצא ע"פ כל הנ"ל דאפשר שיש מקום לחסיד להחמיר וליטול ידיו לדבר שטיבולו במשקה אף אם אין המשקה שעליו טופח ע"מ להטפח, ובפרט דהא לפי הרמב"ם אפשר שיש בזה חיוב גמור ליטול בברכה, והא מיהא נלענ"ד דפשוט דמי שנוטל בודאי אינו בכלל "הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח".** (ועיי' בארחות רבינו ח"ג עמ' רי"ט דאיתא וז"ל פירות שהוציאו מהמקור ויש עליהן רטיבות היה מרן חושש משום טבולו במשקה ונוטל ידיו. עכ"ל. ויל"ע האם היינו דוקא אם הרטיבות היא טופח ע"מ להטפח, או האם החמיר ליטול ידיו אפילו למשקה טופח.)

## בדרך כלל צריך נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה כדי לאכול סופגנים אליבא דהרמב"ם

אין המשקה טופח ע"מ להטפח. ויל"ע האם ראוי להחמיר בזה לשיטת הרמב"ם וליטול ידיו ל"סתם" סופגנים, והא מיהא נלענ"ד דפשוט דמי שנוטל בודאי אינו בכלל "הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח".

אולם יש להעיר דלפי הרמב"ם אפשר דליתא לשתי הסיבות. דנתבאר היטב בעז"ה דנראה דאליבא דהרמב"ם דדבר שטיבולו בשאר משנים צריך נט"י, ונתבאר היטב בעז"ה דאליבא דהרמב"ם אפשר דדבר שטיבולו במשקה צריך נט"י אף אם

הנה ראינו שמחמת שתי סיבות, בדרך כלל אין צריך נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה כדי לאכול סופגנים, חדא, משום שאין הטיגון בשמן זית, ושנית, משום שאין השמן טופח ע"מ להטפח.

## האם דברים מטוגנים צריכים נט"י לדבר שטיבולו במשקה

דשפיר בעי נט"י לדבר שטיבולו במשקה. וראיתי שכך נקטו כל הפוסקים, לדוגמא, עיי' בתשובות והנהגות למועדים חנוכה עמ' ס"ב דאיתא וז"ל ואם מטגן הסופגנים וטופח כשמוציאן בידי

נשאר עליהם שמן שהוא טופח ע"מ להטפח, דבדרך כלל אין מטוגנים עם שמן זית, יעו"ש, אבל הא מיהא ע"פ כל הנ"ל נמצא דאם מטגנים בשמן זית ונשאר עליהם שמן שהוא טופח ע"מ להטפח

הנה בדרך כלל מקיימים מנהג אכילת דברים שיש בהו ריבוי שמן עם דברים המטוגנים בשמן ולא עם דברים שטובלים בשמן, ועפ"ז נתבאר דבדרך כלל א"צ נטילת ידיים להדברים הנאכלים, אף אם

בזה שינוי בין מנהג אשכנז למנהג ספרד, דעיי"ש לעיל בילקוט יוסף שגם הוא כתב "אפילו אם אין ידיו נוגעות ברטיבות או שאוכל על ידי כף או מזלג צריך ליטול ידיו".

ולכאורה יש ליישב, דעיי"ן בכף החיים שם בס"ק כ"ג דאיתא וז"ל כלל דמילתא כל דבר שטיבולו במשקה שבא לאוכלו דרך אכילה אפילו על ידי כף צריך נטילה, ולכן יש לזהר כששורין פת בין שלא לאוכלו בלא נטילה אפילו אם אוכלו על ידי כף, ומיהו בדבר המבושל על ידי כף אני נוהג לאוכלו בלא נטילה ואף על גב דלאוכלו ביד אני רגיל ליטול ידי תרי חומרי לא עבדינן, שיידי כנסת הגדולה בהגהות בית יוסף סוף אות ד', עולת תמיד אות ה', וכן הסכימו הרב בית דוד סימן ס"ז והרב מטה יוסף חלק ב' סימן ח"י והרב פרח שושן כלל א' סימן י"ד, בית מנוחה שם אות ט', כף החיים שם אות י"ד, וכתב שם הרב בית דוד דכל מה שכתבנו דלאכול דבר שטיבולו במשקה בלי נטילה צריך שני דברים שיהא מבושל וגם על ידי כף, היינו דוקא בתבשיל שדרכו לאכול ביד, אבל בדבר שאין דרכו לאכול ביד כגון חטים ואורז וטרי וכל מיני קטניות דקים שמעתי שאין צריך נטילה כלל אפילו לא יהא מבושל ואפילו אוכלו ביד יעו"ש. עכ"ל. הרי מבואר דבתבשיל יכול לאכול בכף בלי נט"י אף אם הוא דבר שדרכו לאכול ביד. וא"כ י"ל דהילקוט יוסף סובר דאין חילוק ברור בין תבשיל למטוגן, וא"כ גם בדבר מטוגן יכול לאכול בכף בלי נט"י אף אם הוא דבר שדרכו לאכול ביד. שו"ר באגרות בעל הילקוט יוסף לחנוכה דאיתא וז"ל במה ששאל על מה שכתבנו בעמ' ע"ה שגם אם טיגן סופגניה בשמן זית א"צ נטילה אם אינו נוגע כלל בסופגניה כגון שאוכל ע"י מזלג או כפית אם הדין כן בכל טיבולו במשקה, הנה אף שבדבר שטיבולו במשקה דעת הרבה אחרונים שאפילו אוכל על ידי כפית או מזלג צריך ליטול ידיו מכל מקום שאני הכא שטיגנן ביחד ויש אומרים שמשקה מבושל כה"ג אין לו דין טיבולו במשקה. עכ"ל. הרי מבואר להדיא כדברינו דהטעם שהתיר לאכול סופגניה ע"י מזלג הוא משום שיש סוברים דתבשיל א"צ נט"י.

הנה לפ"ז יש להעיר דלפי מש"כ בדעת המ"ב שיש חילוק ברור בין טיגון בשמן זית לתבשיל במים, א"כ נמצא דלפי המ"ב אין שום ספק להקל לאכול סופגניה במזלג, דרך תבשיל במים הקילו לאכול במזלג, אבל לא בדבר המטוגן בשמן זית וכיו"ב. וצ"ע למעשה.

משקה טופח עליהן. עכ"ל. הרי היתה מבואר שיש בזה מחלוקת, ורק כתב "נכון להחמיר", ואפילו בזה רק כתב "נכון להחמיר לאוכלן על ידי כף", ולכא"ו משמע דכל שאוכלו על ידי כף תו א"צ להחמיר ליטול. ולפ"ז לכא"ו י"ל דאף בסופגנים המטוגנים בשמן זית שיש בזה מחלוקת אם צריך ליטול ידיו, ורק הוי נכון להחמיר לאוכלן על ידי כף.

נמצא שיש סתירה במ"ב לכאורה אם יש חיוב מעיקר הדין ליטול ידיו לסופגנים המטוגנים בשמן זית.

ולכאורה יש ליישב ולומר שיש חילוק ברור בין טיגון בשמן זית וכיו"ב לבישול במים, דכשמיטגן בשמן זית הרי השמן זית הוא דבר לעצמו, ויש דבר מסוים מהשמן שהוא רוצה בהדי עיסת הסופגן, וא"כ לעולם יש עליו שם משקה, משא"כ בישול במים, הרי כל תכלית המים היא רק לבשל או לרכך האוכל, ואין להמים שם עצמי בהתערובת, ולכן חשיב אוכל ואינו משקה וא"צ נט"י. וא"כ לעולם י"ל כנ"ל דהמטגן בשמן זית בודאי צריך נט"י.

[ועיי"ן בשו"ת עמק ההלכה ח"א שחילק בין טיגון לבישול באופ"א וז"ל לכאורה יש להקשות בעיקר דין טיגון לענין חיוב נטילה דהכא בדין טיגון נקט המ"ב סי' קנ"ח ס"ק ט"ז בפשיטות שטיגון בא' מז' משקין בעי נטילה ואילו לגבי בישול במים מביא המ"ב ס"ק כ"ו מחלוקת בין האחרונים אי צריך נטילת ידים דיש הפוסטין מנטי"י עיי"ש וכמו שמבואר בכנה"ג בהגהות הטור ד"ה פירות שכיון שהמים נתבשלו עם הפירות אין עליהן שם משקה אלא שם אוכל והמ"ב לא הכריע בזה אלא כתב דכיון שנחלקו בזה לכן יש להחמיר לאכול ע"י כף עיי"ש ומ"ש מטיגון דנקט להצריך נטילה בטיגון דלכאורה הדעת נוטה דאדרבה בטיגון השמן הוא יותר לטעם ונקרא יותר שם אוכל על השמן מבבישול, ואפשר שיש לחלק דהטיגון נשאר במציאות משקה טופח על גביו לאחר טיגונו לכן נשאר עליו שם משקה להצריך נט"י לפניו משא"כ בבישול נבלעין המים יותר בתוך האוכל ויל"ע. עכ"ל.]

הנה עיי"ן בספר ילקוט יוסף א"ח ח"ז דאיתא וז"ל אם טיגנו הסופגניות בשמן זית אם אינו נוגע בידיו בסופגניות אלא על ידי מזלג וכדומה א"צ נט"י. עכ"ל. והדברים נראים תמוהים לכאורה, דהרי עיי"ן במ"ב בס"ק כ"ו דאיתא וז"ל מה שדרך ליגע בו בידיו אע"פ שאוכל בכלי לא מהני. עכ"ל. וכיון שהדרך לאכול סופגניות בידיו א"כ מה מועיל זה שאוכל הסופגניה על ידי מזלג. ואין לומר שיש

צריך נטילה כדבר שטיבולו במשקה. עכ"ל. ועיי"ן בהלכות יום ביום פרק ג' סכ"ב דאיתא וז"ל שמן זית חשוב משקה אבל שאר שמנים כשמן סויה קנולה וכדו' אינו משקה ולכן האוכל מאכל המטוגן בשמן בידיו א"צ נטילה אע"פ שהשמן טופח עליו אא"כ ידוע שנטגן בשמן זית. עכ"ל. ועיי"ן בספר שערי ימי החנוכה סוף סימן ט"ו דאיתא וז"ל ויש השואלים האם צריך ליטול ידים בלי ברכה לפני אכילת סופגניות מדין דבר הטבול במשקה שהרי הן רטובות בשמן שהוא אחד משבעת המשקים המצריך נטילת ידים, אכן המעיי"ן בפוסקים, ראה סימן קנ"ח מ"ב ס"ק ט"ו בשם הב"י, יראה שרק שמן זית נחשב משקה המצריך נטילת ידים והואיל והסופגניות מטוגנות בשאר שמנים והיום בדרך כלל בשמן סויה או קנולה על כן אין צריך ליטול ידים לפני אכילתן ובלא"ה עפ"ר אינן רטובות בשיעור טופח ע"מ להטפית. עכ"ל.

הנה עיי"ן במ"ב בס"י קנ"ח ס"ק י"ד דאיתא וז"ל מורקחת המטוגן בדבש אם הדבש שעליהן קרוש עד שאין בהם טופח ע"מ להטפיה לכו"ע מותר לאוכלן בלא נטילה ואם הדבש אינו קרוש דעת הט"ז דחשיב משקה ודעת המ"א דלא חשיב משקה כיון שעומד הדבש הזה לאכילה ולא למשקה שם אוכל עליו והח"א הכריע דיש חילוק בזה דאם קנה הדבש ועדיין הוא מעורב בשעורה והתיכו ע"מ כן כדי לטגן בו אם כן מועיל לא היה עליו שם משקה כיון שהתיכו בשביל אכילה ואין צריך נט"י אבל הקונה דבש שכבר מהותך מן העושים משקה (מעד) וידוע שהם מהתכים כדי לעשות משקה צריך נט"י אע"ג שמיטגן בו אוכל ועיי"ן בדה"ח שכתב דאם אוכל המורקחת ע"י מזלג יש להקל דא"צ נטילה וכל זה במורקחת המטוגן בדבש אבל המטוגן בצוקער אין צריך נטילה לכו"ע דלא הוי משקה. עכ"ל. ועיי"ש בס"ק ט"ז דאיתא וז"ל האוכל דבר המטוגן בחמאה כשהיא לחה ע"ג צריך ליטול ידיו ובח"א כתב דדוקא כשנימוח החמאה במחבת בשעת הטיגון קודם שהניח האוכל לתוכו ונעשה עליה שם משקה מקודם אבל כשנימוח אח"כ ק"ל דמשקה הבאה לתקן אוכל אוכל הוא והאוכל דבר המטוגן בשומן או במי ביצים לכו"ע לא הוי משקה. עכ"ל. והנה עפ"כ"ז לכאורה נמצא כנ"ל דאם מטגן בשמן זית שהוא משקה גמור בודאי צריך נטילת ידים. אבל עיי"ן במ"ב לקמן בס"ק כ"ו דאיתא וז"ל פירות המבושלים במים יש דעות בין האחרונים אם צריכים נט"י וע"כ נכון להחמיר לאוכלן ע"י כף אם יש

## האם שמן שרובו שאר שמנים ומיעוטו שמן זית מצריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה

לעיל שראינו שיש חולקים על המ"ב וסוברים דלגבי מים לא אזלינן בתר רוב ואפילו כל שהוא מים שנתערב במי פירות מכשיר ומטמא ומחייב נט"י, אולם כל זה הוא דוקא במים אבל בשאר משקים לכו"ע אזלינן בתר רוב. וא"כ בשמן לכו"ע יש לזיל בתר רוב, ולפ"ז בציוור דידן כיון דשמון קונולה הוא הרוב בודאי אין חיוב נט"י.

דאיתא וז"ל כתב בדה"ח האוכל לעק"ך למתק השתיה וטובל הלעק"ך ביי"ש לא הוי דבר שטיבולו במשקה משום דזיעה הוא מהתבואה והוי מי פירות ואף אם הי"ש מזוג הוא במים מ"מ מועט הוא וא"צ נטילה ע"כ, משמע מזה דאם המים הוא רוב לפי הגראדי"ן הוי בכלל משקה. עכ"ל. הרי מבואר במ"ב דתמיד אזלינן בתר רוב. ועיי"ן

הנה לפי פשטות ההלכה הנ"ל דרך שמן זית מחייב נט"י לדבר שטיבולו במשקה, ראיתי חוקרים לגבי שמן הנמצא בזמנינו שרובו שמן קנולה ומיעוטו שמן זית, האם טיבול בהאי שמן מחייב נט"י. והנה לכאורה פשוט מאד דאין שמן זה מחייב בנט"י, דהנה עיי"ן במ"ב בסימן קנ"ח ס"ק כ"ו

## האם שמן שיש לו ספק אם הוא שמן זית

### או שאר שמנים מצריך נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה

יש ליטול ידיו להוציא עצמו מן הספק. וצע"ע בזה למעשה.

שו"ר בספר הלכות יום ביום פרק ג' סכ"ב דאיתא וז"ל שמנים כשמן סויה קנולה וכדו' אינו משקה ולכן האוכל מאכל המטוגן בשמן בידיו א"צ נטילה אע"פ שהשמן טופח עליו אא"כ ידוע שנטגן בשמן זית וכו', כהיום הדרך לטגן בשאר שמנים מפני יוקר השמן ואין לחוש בסתם שטיגנו בשמן זית וגם חריפות השמן זית ניכר בטעם וגם אם היה ספק השקול הוי ספק דרבנן דספק בנטי' לטהר וא"צ ליטול אא"כ ידוע שטיגנו בשמן זית. עכ"ל.

וז"ל ספק וכו' היינו בין שנסתפק אחר הנטילה או אפילו קודם נטילה מותר לו ליטול ידיו בהם אם אין לו מים אחרים, דביש מים אחרים בודאי יש להחמיר לכתחלה דגם בדיעבד יש מי שאומר שיטול שנית והגר"א הביא מקור לזה מתוספתא ולכתחלה י"ל דכו"ע מודו דלא גרע ממאי דקי"ל בעלמא דיש להחמיר בדבר שיש לו מתירין כשהוא ספק אפילו במילתא דרבנן משום דהא יכול לעשות בהיתר וה"נ כן הוא. עכ"ל. וא"כ עכ"פ יש לחקור אם יש ספק אם הסופגנים נעשו עם שמן זית או שמן קנולה, ויש לו מים, האם

הנה לפי פשוט ההלכה הנ"ל דרך שמן זית מצריך נטי' לדבר שטיבולו במשקה, יש לחקור מהו הדין אם יש ספק אם הסופגנים נעשו עם שמן זית או שמן קנולה. והנה הדין הוא ספק ידים טהור, אבל אפשר דספק כע"ז לא נכלל בדין ספק ידים טהור, ועכ"פ אם משום ספק ידים טהור לחוד, הרי עיין בשו"ע או"ח סימן ק"ס ס"א דאיתא וז"ל ספק טהרה בידים טהור ויש מי שאומר שעל כל זאת אם יש לו מים אחרים שיטול ידיו ויוציא עצמו מן הספק, עכ"ל, ועיין במ"ב בס"ק מ"ו ובשעה"צ בס"ק מ"ט דאיתא

## האם שמן שקרש וחזר ונמחה מצריך נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה

אבל הדברים נראים קשים לכאורה, דאיפה חזינו דחזר ונימוח אינו משקה, הא אפשר דחזר ונימוח רק הוי טהור מהטומאה ישנה אבל בודאי שייך לקבל טומאה חדשה ככל המשקים, וא"כ עדיין חשיב טיבול במשקה. ולכאורה זהו קושיית החזו"א על המג"א והמ"ב, עיין בטבול יום סי' ד' ס"ק י"ח וז"ל אם קרשו וחזרו ונימוחו כתב במ"ב ס"ק י"ד וכו' כ"מ"א דלדעת תו' אינו משקה וזה תמוה מאד דאף אם נימא דעת תוס' דהלכה כר"ש שזורי אכתי ר"ש שזורי לא קאמר אלא שאין תחלה לעולם אלא דינן כגריסין וכשקרשו הן שניים וכשחזרו ונימוחו כביצה מכוון טהור אבל ודאי משקין הן. עכ"ל.

הנה אף לפי המג"א והמ"ב שאלביא דתוס' בחזר ונימוח אינו משקה, לכאורה עדיין אינו פשוט דהכי קי"ל, דהרי עיין ברמב"ם בפ"ט מהל' טומאת אוכלין ה"א דאיתא וז"ל השמן או הדבש שנטמאו ואחר כך קרשו ואחר כך נימוחו הרי הן ראשון לטומאה לעולם מפני שהן כמסקין ואע"פ שקפאו אחר שנטמאו. עכ"ל. ואף לפי הסוברים דאף להרמב"ם דהשמן או הדבש אינם מקבלים טומאה כשנקרשו, אבל לכאורה פשוט מאד שלהרמב"ם דהשמן או הדבש מקבלים טומאה כשחזר ונימוחו.

וא"כ אף מי שבדרך כלל היה מיקל כהמ"ב לגבי האי מחלוקת בין המ"ב והחזו"א, אבל י"ל דהכא שאני כיון דהרמב"ם מחמיר, וא"כ למעשה יש לומר שיש להחמיר וליטול ידיו לדבר שטיבולו בשמן שקרש וחזר ונימוח.

אולם היות והמ"ב פסק בזה להקל י"ל דאם טיגנו הסופגנים בשמן זית שקרש וחזר ונימוח דאף אם עתה יש עליו שמן טופח ע"מ להטפוח דיכול להקל לאכלו במזלג. וצע"ע למעשה.

באופ"א, (עיין לקמן). וכיון דהראשונים הרבו לתמוה על שיטת רש"י, אפשר דאין לצרפה להלכה. וצע"ע בזה.

הנה הראשונים פירשו דהא דתנן השמן תחילה לעולם ר"ל דלעולם שם משקה עליו אף בקרשו, אלא דהר"ש בטהרות שם ודעימ' הוסיפו דהיינו דוקא בקרש וחזר ונמחה, דאילו בעודו קרוש הא תניא בתוספתא דהשמן שקרש אינו לא אוכל ולא משקה, ולכן ע"כ איירי בחזר ונמחה דאע"ג דכשקרש הוא טהור מ"מ בחזר ונמחה חזר לטומאת ראשון. והנה ר' שמעון שזורי חולק על הכלל דשמן תחילה לעולם וכנ"ל, וא"כ נמצא דלר' שמעון שזורי אף בחזר ונימוח אין השמן תחילה. והנה לכאורה מבואר מזה דבחזר ונימוח אין השמן משקה. (דהיינו רש"י סובר דלר' שמעון שזורי אין שמן משקה אפילו לפני שקרש ונימוח, ועל זה הקשו הראשונים מהמבואר בכ"מ דשמן הוי משקה, אבל להר"ש ודעימ' י"ל דהא דמבואר בכ"מ דשמן הוי משקה היינו כשלא קרש, אבל אם קרש, אף אם חזר ונימוח, אינו משקה.)

והנה עיין במג"א בס' קנ"ח ס"ק ז' דאיתא וז"ל וע' בב"ב דף ע"ב ובתוס' שם שגם שמן ודם וחלב שקרשו אינן משקים ומשמע בכ"מ אפי' חזרו ונימוחו זולתי היין ע"ש בשם תוס' פסחים דף י"ד. עכ"ל. וכן עיי"ש במ"ב ס"ק י"ד דאיתא וז"ל כתבו הפוסקים כל המשקין שנקרשו בין ע"י בישול בין ע"י צינה עד שאין בהם טופח ע"מ להטפוח לא חשיבי משקה ודעת התוספות שאפילו חזרו ונימוחו אח"כ זולת יין או מים וה"ה חלב שנקפא כשחזרו ונימוחו חשיבי משקה. עכ"ל. ולפ"ז נמצא דדבר הטבול בשמן שנקרש וחזר ונימוח לא חשיב דבר שטיבולו במשקה וא"צ נטי'.

עיין במס' טהרות פ"ג מ"ב דאיתא רבי מאיר אומר השמן תחילה לעולם, וחכמים אומרים אף הדבש, רבי שמעון שזורי אומר אף היין. ויל"ע מהו הפירוש דהוי תחילה "לעולם".

עיין ברש"י במס' מנחות דף לא ע"א דאיתא וז"ל שמן תחילה לעולם בין שנטמא באב הטומאה או בראשון או בשני הוי איהו ראשון דקי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה ושמן משקה. עכ"ל. הרי לפי רש"י "לעולם" היינו דאפילו אם נטמא על ידי ראשון או שני, אף דבשאר דברים התולדה הוי "נחות דרגא" מהמטמא, אבל משקין שאני ו"לעולם" הוי תחילה. ולפ"ז נמצא דחידושו של ר' מאיר הוא שיש לשמן דין משקה, דשמן הוי ככל משקים דדינם הוי ד"לעולם" הוי תחילה.

הנה עיי"ש בגמ' במנחות דמבואר דר' שמעון שזורי חולק על ר' מאיר וסובר דדוקא יין ולא שמן, ולפ"ז נמצא דר' שמעון שזורי סובר דשמן אינו משקה. ועיי"ש בגמ' במנחות דמבואר דקי"ל כר' שמעון שזורי, וא"כ קי"ל דשמן אינו משקה. ולפ"ז נמצא דלפי רש"י שמן אינו מחייב נטי' לדבר שטיבולו במשקה כלל. והנה אף דמבואר בשו"ע דשמן מחייב נטי' לדבר שטיבולו במשקה, יל"ע אם אפשר לצרף שיטת רש"י עם עוד צדדי קולא לפטור דבר שטיבולו בשמן מנטילת ידים. לדוגמא, על פי כל הנ"ל יל"ע האם מותר לאכול סופגנים המטוגנים בשמן זית (ויש עליהם שמן טופח ע"מ להטפוח) עם מזלג בלי נטילת ידים. אולם למעשה כל הראשונים הרבו לתמוה על פרש"י (עיין בר"ש על המשנה בטהרות הנ"ל ועיין בתוס' במנחות שם ובעירובין דף עא ע"ב ובתוס' בפסחים דף יד ע"ב), דהרי מוכח בכל מקום דשמן הוי משקה, ולכן פירשו המשנה בטהרות

## האם שמן שקרש ועדיין לא חזר ונמחה מצריך נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה

והנה לכאורה י"ל דלא חשיב דבר שטיבולו במשקה ולא יצטרך נט"י, דהרי כל הצורך ליטול ידיו לדבר שטיבולו במשקה הוא משום שהידים מטמאים המשקה והמשקה מטמא האוכל, אבל הכא הידים אינם יכולים לטמא המשקה, ואף דהמשקה הוא כבר טמא, וא"כ המשקה יטמא האוכל, אבל בהכרח לא אכפת לן מאיזה טומאה אחרית שיש על האוכל או המשקה, דהרי כולנו טמאי מת, ומטמאים הכל, ואפ"ה מותר לאכול, ובע"כ דרך אכפת לן שלא יטמא המשקה והאוכל מחמת הידים בשעת אכילה, והכא שהידים אינם יכולים לטמא המשקה אין חיוב נט"י.

אבל עיין בחזו"א בהל' טבול יום ס"ק ז' שג"כ כתב כהאחרונים הנ"ל בביאור שיטת הרמב"ם לחלק בין שמן טמא שנקרש לשמן שנקרש לפני קב"ט, ואפ"ה עיי"ש בס"ק י"ח דאיתא וז"ל לאחר וכו' דכבר נעשה משקה וכו' ולדין נטמא וכו' תכף דכלנו טמאים והלכך לדעת הרמב"ם אף אם אין בו משקה טופח משקה הוא ומטמא ומכשיר ומסתבר דחשיב טיבולו במשקה גם כן. עכ"ל. הרי שהוא כתב דלדעת הרמב"ם מסתבר דחשיב טיבולו במשקה גם כן. [ולכא' צ"ב, הרי מסתבר כנ"ל דזה לא חשיב דבר שטיבולו במשקה כיון דאין המשקה מקבל טומאה. וצ"ע בזה].

מזן שם ועיין ברכת הזבח (דף צ"ט ע"א) ודו"ק. עכ"ל. וכוונתו ליישב הסתירה, דעיי"ש בברכת הזבח דחילק בין היכא דקבל טומאה בעודו לח ונקרש דתו לא פקע טומאתו וזהו דינא דמתני' דטהרות לדעולם הוא תחילה והיינו דברי הרמב"ם בפ"ט ה"א, לבין היכא דנקרש קודם הקב"ט דעתה אין הוא מקבל טומאה מדאינו לא אוכל ולא משקה וזהו דינא דתוספתא שהביאו הרמב"ם בפ"א ה"ט (ועיין בתפא"י בטהרות שם בבועז אות ג' שהביא תירוצ' זה).

נמצא דלפי הרמב"ם שמן שנקרש, בשעה שנקרש יכול להיות טמא, אבל אינו יכול לקבל טומאה. (ויל"ע מהו הדין דהאי שמן לגבי הד' דברים שהוזכרו בשו"ע התלויים בראוי לקבלת טומאה אפילו בזה"ז כנ"ל, דהיינו יל"ע האם שמן טמא שנקרש ראוי לסכך בו ומהו הדין בכתם הנמצא על שמן טמא שנקרש והאם שמן טמא שנקרש ראוי להזחיל בו והאם שמן טמא שנקרש חוצץ בפני טומאת מת להתייר כהנים ליכנס לאיזה מקום, ובדרך כלל כל הני ספיקות נוגעות בכל שמן שנקרש, דהרי כל שמן דידן הוא שמן טמא). ויל"ע מהו הדין בזה לגבי דבר שטיבולו במשקה, דהיינו אוכל שיש עליו האי שמן טמא שנקרש, האם חשיב דבר שטיבולו במשקה.

הנה כל הנידון הנ"ל הוא רק אם חזר ונימוח, אבל בשעה שנקרש לכאורה פשוט דלא חשיב משקה כלל, ועי' בר"ש בפ"ג דמס' טהרות מ"ב דאיתא וז"ל בתוספתא משמע דכ"ז שהוא קרוש אינו לא אוכל ולא משקה, עכ"ל, ועיין ברמב"ם בפ"א מהל' טומאת אוכלין ס"ק י"ט דאיתא וז"ל השמן הקרוש אינו אוכל ולא משקה חשב עליו כשהוא קרוש בין לאוכלין בין למשקין בטלה דעתו, עכ"ל, ועיין בס"מ דאיתא וז"ל השמן הקרוש וכו' תוספתא פרק ב' דטהרות אלא שהיא כתובה בשיבוש. עכ"ל.

והעירו המפרשים דעי' ברמב"ם שם בפ"ט ה"א דאיתא (ע"פ מתני' בטהרות שם) וז"ל השמן או הדבש שנטמא ואחר כך קרשו ואחר כך נימוחו הרי הן ראשון לטומאה לעולם מפני שהן כמשקין ואע"פ שקפאו אחר שנטמאו. עכ"ל. ולכאורה משמע דגם בשעה שקרשו נשאר בטומאתן. וכ"ה בפהמ"ש לטהרות שם וז"ל כוונת אמרו תחלה לעולם, שאם נטמא ואחר נקפה ואחר נמחה ואחר נקפה ואחר נמחה אפילו היה זה אלף פעמים הנה הוא תחילה, לפי שהנקפין לא יקפאו באמת ומשקין יחשבו ואפילו בעת ההקפאה. עכ"ל. ועיין במשנה למלך בפ"ט שם דאיתא וז"ל השמן או הדבש כו' עיין לעיל פ"א דין י"ט ובמה שכתב

## האם סופגנים שנתן לתוכם דבש צריכים נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה

משקה. עכ"ל. ועע"ש בט"ז שהקשה עוד קושיא על המג"א דאין אפשר להוציא מיד המעשה שעשה הדבש למשקה. ולכאורה זה לא קשה היכא שעשה מעשה לעשותו חלק מהאוכל כגון בציור דידן שעשה מעשה לעשותו חלק מהסופגן עצמו. אבל עע"ש בט"ז שהקשה דאף מעשה לא יועיל וז"ל דלא חילקו בזה לומר דמעשה מבטל מעשה אלא לענין כלים דטומאה שירדה ע"י מעשה שנעשה כלי בזה אמרו דשינוי מעשה שנעשה באותו כלי לבטלו מכלי מהני כמבואר דבר זה סוף פרק כ"ה דכלים אבל בטומאת אוכלים ומשקים לא שייך לומר דאין יוצא מידי טומאתו הראשונה אלא א"כ נפסל מאכילת כלב אבל לעשות ע"י מעשה האוכל למשקה או איפכא זה לא נשמע ולא נראה אלא בזה תליא מילתא דאם נעשה מעשה שהוא משקה אין לו ביטול ע"י שום מעשה להחשב אוכל. עכ"ל. וצ"ב למה אין מעשה מוציא מידי מעשה, ואין לומר דזהו דין מיוחד בכלים, דהרי מבואר במס' עוקצין פ"א מ"ה דכל ידות האכלין שבססן בגורן טהורים, ועד"ז נפסק בשו"ע באו"ח ס' תרכ"ט ס"י, ועיין במס' סוכה דף יד ע"א דמבואר דזהו מדין מעשה מוציא מיד מעשה. (שו"ר בדעת תורה שם בס' קנ"ח שהביא האי הערה, עיי"ש מש"כ). עיין מה שנתבאר באורך בספר חנוכה בטהרה בענף

ודאי כדפרישית כנ"ל ברור. עכ"ל. ולכאורה יש ליישב דהמג"א סובר דבטיבול האדם אינו חושב על המשקה שיהיה אוכל, שהרי רוצה את האוכל מטובל ורוצה רטיבות זו, וכדי שלא יהיה האוכל יבש מטבל אותו, ולכן בטיבול לא נחשב לאוכל, ורק באופן שעשה מהדבש מרקחת אז אפילו שיש בה טופח ע"מ להטפח בכ"ז עיקר המרקחת הוא אוכל וחשיב אוכל. וא"כ באופן שמכניס הדבש בדבר מאפה, כגון בציור דידן שמכניס דבש לתוך הסופגן אע"פ שהדבש הוא טופח ע"מ להטפח נהפך לחלק מהמאכל. ועיין בערוך השולחן הכא בס"ק ט' שכתב נוסח אחר קצת וז"ל ולעניות דעתי וכו' העיקר כדעת המג"א, דודאי משום עצם הדבש הוי משקה אבל הא אמרינן בשבת (קמ"ד ע"ב) דמשקה הבא לאוכל אוכל הוא, וביומא (דף פ"ע ע"ב) כל אכשורי אוכלא אוכלא הוא, עיין שם, והכא הרי בא לאוכל, ולהכשיר את האוכל, ואינו צריך נטילה, ואין לחלק ולומר, משום דהתם לא היה עליו מקודם שם "משקה" קודם שבא לאוכל, ולכן כשבא להאוכל נעשה אוכל, אבל בכאן היתה עליהם שם "משקה" מקודם, דאינו כן, דגם בכאן אמרינן כן, דעתה בעת שאנו מחייבים אותו בנטילה מפני המשקין כבר נתערב עם האוכל והכשיר את האוכל, ואין החיוב אלא אם כן נותן עתה דבר מאכל לתוך

הנה הרבה פעמים יש בהסופגניות שאוכלים בחנוכה גם איזה דבר מתוך, ואין עושים הסופגניות מקמח ומים המטוגנים בשמן לחוד. והנה אם שמים "דבש" בפנים יש להעיר ד"דבש" הוא אחד מהדברים דחשיב משקה לגבי דבר שטיבולו במשקה, וא"כ סופגן זה יכול להיות עוד ציור דצריך ליטול ידיו מדין דבר שטיבולו במשקה. אולם אף היכא דהדבש מצד עצמו הוא משקה (משום דהוי טופח ע"מ להטפח או משום איזה סיבה דלא בעינן טופח ע"מ להטפח) אפשר שיש עוד סיבה לפטור סופגן דאית בתוכו דבש מנט"י. דעיי"ש במ"ב בס"ק י"ד דאיתא וז"ל ואם הדבש אינו קרוש דעת הט"ז דחשיב משקה ודעת המ"א דלא חשיב משקה כיון שעומד הדבש הזה לאכילה ולא למשקה שם אוכל עליו. עכ"ל. וי"ל דכיון דנתן הדבש בתוך הסופגן הוא עשאו חלק מהאוכל, ולפי המג"א א"צ נט"י.

[אלא דא"כ צ"ב, דאין משכחת לה חיוב נט"י מחמת טיבול במשקה, הרי כל היכא דטובל האוכל במשקה הרי המשקה עומד לאכילה. ובאמת עיי"ש בט"ז שכן הקשה על המג"א וז"ל זה מוכח עוד דאם לא כן לא נמצא דבש שיהיה נקרא טיבולו במשקה דנימא כיון שחשיב עליו לאכלו ע"י טיבול הוא אוכל ולמה חשבו התנא בין ז' משקים אלא

י"א. ועכ"פ בדעת המג"א שפיר י"ל דהמעשה דהכא מוציא מידי מעשה וא"צ נט"י].  
אולם להלכה אין זה סיבה לפטור מנט"י, דעיי"ש במ"ב שהמשיך וז"ל והח"א הכריע דיש חילוק בזה דאם קנה הדבש ועדיין הוא מעורב בשעורה והתיכו ע"מ כן כדי לטגן בו אם כן מעולם לא היה עליו שם משקה כיון שהתיכו בשביל אכילה ואין צריך נט"י אבל הקונה דבש שכבר מהותך מן העושים משקה (מעד) וידוע שהם מהתכים כדי לעשות משקה צריך נט"י אע"ג שמטגן בו אוכל. עכ"ל. וא"כ בצירים צריך שיש לו דבש רגיל ונותנו לתוך הסופגן הרי לא קנה אותו כשהוא מעורב בשעורה וא"כ צריך נט"י.  
[עיי' בהלכות יום ביום בפרק ג' דאיתא וז"ל והנה לעיקר פלוגתא המג"א הט"ז הביא המ"ב סק"ד הפלוגתא והכרעת החי"א דכל זמן שהחלות עם השעורה יש לו דין של דבש בכורתו דהו

אוכל וכשמתכו יש לו דין של ריסוק ושפיר מהני אז מחשבה לאוכלין בעת שמתכו ולכן אם מתכו ומטגן על דעת ליתנו באוכלין יש לו דין אוכל כמחשבתו ואם עושה על דעת ליתנו ב"מעד" ושכר או בתה וכדו' דינו כמשקה והחי"א ביאר היטב דבריו בנשמת אדם כלל ל"ו סק"ב והוכיח שם מהרמב"ם דגם דבש אחר שזב מאליו מכורתו והיה משקה מהני מחשבת לאוכלין כיון שלא רדהו אבל ברדייה מהכורות לא מהני מחשבה אחר שכבר נעשה משקה אא"כ הדבש לא הופרש מהשעורה דאז מהני מחשבתו בשבשעת ההפרדה מהשעורה בשעת ההתכה, ובחזו"א טב"י סי' ד' סק"ח הביא דברי המ"ב בשם החי"א וכתב ע"ז תמוה דלא בהתיכו תליא מילתא אלא בריסוק ואולי קים ליה דאין אנו בקיין בריסוק והיתוך דידן היינו ריסוק אמנם הרע"ב כתב דרדייתו בסכין זהו ריסוק כו' ונראה דכשתחוכין ונותנים בכלים

היינו ריסוק לכן כל דבש הוא אחר ריסוק וכל שריסוקו סתם משקה הוא, ע"כ, ואמנם כפה"נ לא ראה רבינו דברי הנשמת אדם במקורם ששם ביאר היטב באריכות נפלאה כל זה גדר הרדייה והריסוק וביאר דרדייה דידן מהכורות לאו הינו ריסוק כיון שהשעורה מעורב ורק כשמפרידו מהשעורה הו' ריסוק ולדידן בסחיטה והיתוך נעשה דבר זה ואז מהני מחשבתו לאוכלין. ודבריו קלורין לעינים ואמנם לדידן לא שייך כ"ז כיון שבשעת הרדייה והיתוך מכורות כבר הופרש מהשעורה מלבד דבש מלכות ורודים אותו בסתם והו' משקה ולכן שפיר קיימין דברי החזו"א דלדידן סתם דבש הו' משקה. עכ"ל].  
אמנם עיי"ש במ"ב בסי"ט וז"ל ועיי' בדה"ח שכתב דאם אוכל המורקחת ע"י מזלג יש להקל דא"צ נטילה. עכ"ל. וא"כ בציר דידן אפשר דיכול לאכול הסופגן שיש דבש בתוכו שטופח ע"מ להטפח עם מזלג בלי נט"י. וצע"ע בכ"ז למעשה.

## האם סופגנים שנתן לתוכם ריבה צריכים נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה

הנה הרבה נוהגים ליתן ריבה בתוך הסופגניות. (עי' בס' הליכות שלמה לחנוכה דאיתא וז"ל מותר להניח בשבת סופגניות על מים) האש אף אם יש בתוכן וכו' ריבה לחה וכו' ואין לחוש בזה לבישול אחר בישול לגבי המורקחת, דיתכן ש"לח"ה האמור לענין שבת שיש בו בישול אחר בישול אם נצטנן, היינו דוקא כמו מים יין וחלב שהם משקין גמורים ולא בדברים הנאכלים אע"פ שהם לחים ונוזליים גצת, שהרי ברוב הדברים היבשים המבושלים יש ג"כ קצת לחות ואע"פ חשיבי לענין זה כיבשים, וצ"ע, ולכן עכ"פ בנד"ד שהמורקחת מכונסת בתוך תבשיל יבש והתבשיל הוא הרוב יש לסמוך גם על

דעת הסוברים דרובו יבש סגי ושפיר שרי. עכ"ל). והנה בדרך כלל ריבה הו' טופח ע"מ להטפח, וא"כ לכאורה י"ל דסופגניות שיש בהם ריבה שפיר הו' דבר שטיבולו במשקה. (והנה ע"פ הג"ל אפשר דיכול לאכול במזלג, וצע"ע למעשה). אבל לכאורה זה אינו, דהרי ריבה אינו מהו' משקים, וממילא אינו מצריך נטילת ידים. אולם אם יש מים בהריבה אז שפיר יכול להצריך נטילת ידים.  
והנה אם המים הוא הרוב אז בודאי צריך נטילת ידים. אבל אם המי פירות הוא הרוב, אז הדין יהא תלוי במחלוקת הרמב"ם והראב"ד שנתבאר באורך לעיל. ועיי"ש שיש להסתפק

אם קיי"ל בזה כהרמב"ם או כהראב"ד. וע"פ כל הנתבאר שם י"ל דמותר לאכול הסופגן והריבה שיש בו מעט מים עם מזלג. וצע"ע למעשה.  
הנה יל"ע מהו הדין אם יש ספק אם יש מים בריבה, האם צריך נטילת ידים. והנה יל"ע לגבי המציאות דזמנינו, האם יש לנקוט מן הסתם שיש מים בריבה או שאין מים בריבה או שיש בזה ספק או שזה תלוי בסוגים שונים של ריבה. (עוד יש לחקור דאף אם אין מקפידים דוקא לשים מים בריבה, האם יש לחשוש דבתהליך עשיית הריבה דנכנס בה איזה טיפת מים). וצע"ע בכ"ז במציאות הדברים.

## הטובל סופגנים במשקה אחרינא האם צריך נטילת ידים מדין דבר שטיבולו במשקה

הנה מעתה יש לדון אם סופגנים צריכים נטילת ידים אם טובלים אותם באיזה משקה אחרינא (אלא דאין זה נידון מיוחד לחנוכה כל כך, דאין ענין מיוחד לטבול הסופגנים שאוכלים בחנוכה באיזה משקה אחרינא, אבל מכיון שאוכלים סופגנים בחנוכה, א"כ שפיר הו' ענין השייך לחנוכה).  
והנה עיי' בארחות רבינו ח"א עמ' פ"א דאיתא וז"ל כמה פעמים ישתבי אצל מו"ר ושוחחנו וראיתיו באמצע מטביל עוגה בתה ולא נטל את ידיו סמוך לטבול מטעם טבולו במשקה, מסתמא נטל לפני בואי. עכ"ל. הרי דנקט דבכה"ג צריך ליטול ידיו.  
אבל עיי' בספר הלכות יום ביום בפרק ג' דאיתא וז"ל האוכל דבר שטיבולו במשקה צריך נטילה אע"פ שאינו נוגע במשקה ואע"פ שמתביל רק ראש הירק במשקה דחיישי' שמה יטבילנו כולו ואם הוא דבר שאין דרך להשקיעו כולו שמה יהא נימוח ובפרט במשקה מבושל כגון ביסקויט ועוגה בקפה

ומטביל ראשה בלבד נראה דא"צ נטילה וכן נהג רבינו בעל הקה"י זצוק"ל, פסחים קטו ע"ב ודילמא לעולם לא צריך לשקועיה אלא למה לי נטילת ידים דילמא משקעו ליה, ובאשכול ח"א סי' ט"ז מגמ' הנ"ל ובב"י סי' קנ"ח דמכאן יש ללמוד דאע"פ שאינו משקיע רק ראש הירק צריך ליטול שמה ישקעו כולו וכן מבואר ברדב"ז ח"ד סי' ע"ח מגמ' הנ"ל עיש"ב וכו' בש"ע קנ"ח ס"ד ואפי' אין ידיו נוגעות במקום המשקה הג"ה ואפי' אינו מטביל אלא ראש הירק אפי"ה יטול וכו', וכ"ה במ"ב שם סקכ"א דחיישי' שמה יטבילנו כולו, הנה כל מקור דין זה הוא מהא דמשני התם דאע"פ דלא משקעו ליה חיישי' שמה ישקיעו ויבא ליגע בו ולא משום שמה יגע במשקה שבראש הירק בידי וכו' במ"ב שם דחיישי' שמה יטבילנו כולו ומעתה דעת לנבון בקל דבבר שאין דרך להשקיעו כולו ולא רובו שלא יהא נימוח במשקה וכדו' אלא רק מטביל מקצתו

שאין שייך חשש זה שאין צורך בנטילה ואין לומר דלא פלוג רבנן דהרי לא מצינו כלל תקנה בזה והוא רק דרך דיחוי בגמ' דאף כשאינו משקעו חיישי' שמה ישקיענו ומעתה יש ללמוד דהמטביל ביסקויט בכוס קפה או כוס תה בראשו להרטיבו מעט ואינו נוגע בו שאין מקום לגזירה זו כלל דהרי אם יטבילנו כולו יהא נימוח במים החמים ויקלקל גם את התה והקפה וגם את הביסקויט ואין לומר דאכתי יש לחוש שמה יגע בידו במשקה חדא דהוא מאוס ומיטנף וגם יהא נימוח ועוד דבגמ' מבואר דהחשש שמה ישקיענו כולו ולא משום שיבוא ליגע בידו בראש הירק וכו' ברדב"ז ובפ' דלעיל ומש"כ הפו' חשש שמה יגע הוא רק באוכל ע"י כף או מפה דבזה הטעם שמה יגע בידי ועוד דאף לזה אין לחוש בדבר שאם יגע בו יתפורר הביסקויט או עוגה וכו' לפשוט וכו' וכן מנהג רבינו מרן הקה"י זצ"ל. עכ"ל. וצע"ע בכ"ז.

## עסק הפרשה

### בענין המקור ל"סעודת חנוכה" בפרשה שחל בתוכה

עיין בפרשת מקץ דכתיב "וירא יוסף אתם את בנימין ויאמר לאשר על ביתו הבא את האנשים הביתה וטבח טבח והכן כי אתי יאכלו האנשים בצהרים". ועיין באלהיו רבה או"ח סימן תר"ע (ובעוד קדמונים) דאיתא וז"ל בפרשת מקץ "וטבח טבח והכן", ח' מ"טבח" "והכן" הם אותיות חנוכה וסמך לסעודות שעושין בחנוכה. עכ"ל.

[עי' בספר אמרי נועם על מועדים חנוכה דאיתא וז"ל ויש לרמז עוד בתיבות וטב"ח טב"ח והכן" נרמז אותיות חנוכה, ושאר האותיות עולים שלשים ושהם ל"ו נרות. עכ"ל. ועי' באמרי אמת דאיתא וז"ל כתיב וטבח טבח והכן ואיתא אותיות ח' והכן" הם חנוכה והרי זה כענין לעת תכין מטבח מצר המנבח וכו' איתא בספרים רמז לחנוכה בפסוק וטבח טבח והכן, אות ח' ותיבת והכן הם אותיות חנוכה, השבטים הכינו עבור ישראל דרך לכל הגליות והכינו כל הנסים, ואיתא שלעתיד לבא ישחט היצר הרע, וזהו לעת תכין מטבח מצר המנבח אז אגמור בשיר מזמור חנוכה המזבח וכו' הזובח את יצרו ולעתיד יגמר דבר זה בשלימות ואיתא שבפסוק וטבח טבח והכן יש רמז לחנוכה היינו שאפשר בחנוכה לזבוח את היצר הרע ולעוקרו. עכ"ל.]

הנה יש להעיר בזה דעיי"ש דכתיב לגבי הסעודה "וישתו וישכרו". א"כ נמצא דבהאי סעודה כל המשפחה התאספו ביחד ואכלו סעודה והשתכרו, ולכאורה זהו ממש כסעודת פורים. (עי' במגילת אסתר דכתיב "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה וכו'", ופרש"י וז"ל משפחה ומשפחה מתאספין יחד ואוכלים ושותין יחד וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו. עכ"ל.) וצ"ב למה סעודה שהיתה כצורת "סעודת פורים" הוא המקור לסעודת חנוכה.

אולם מצד הא דכל המשפחה התאספו ביחד, גם בחנוכה יש מקור לעשות כן. דעי' בספר החיים בח"ג פ"ג דאיתא וז"ל כן היה המנהג אף מימים הקדמונים להיות לכל משפחה ומשפחה יום מיוחד בשנה שהיה להם למשתה ולשמחה כמ"ש דוד כי זבח משפחה לנו בעיר וכו', הקב"ה קידש את יום השבת וביד ישראל לקבוע מועדים ולעבר את השנים וכשנעשה נס אף לאדם אחד יכול לקבוע לו זבח משפחה ולהקריב קרבן ולשבות ממלאכה ולפי דעתי שעל שבת זה ארז"ל עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות וכו', וכל הסעודות שאנו נוהגים לעשות בחנוכה נראה שאינם רק דרך זבח משפחה על הנסים שנעשו לאבותינו בזה"ז. עכ"ל. עע"ש.

## דעת תורה

### ויהי כאשר כלו לאכול את השבר אשר הביאו ממצרים, ויאמר אליהם אביהם שובו שברו לנו מעט אוכל [מ"ג, ב']

עיין בפירוש רש"י, שיהודה אמר לאחיו 'המתינו לזקן עד שתכלה פת מן הבית'. ומקורו במדרש בראשית רבה פצ"א סימן ו'.

ויש לומר הביאור בזה, דהנה יעקב אבינו סבר שיש לחוש פן יקראו לבנימין אסון בדרך, ועל כן אמר 'לא ירד בני עמכם', ולכן אמר יהודה לאחיו 'המתינו עד שתכלה פת מן הבית', והיינו שמשתכלה הפת מן הבית שוב לא יהיה מקום בדין לחשוש לספק סכנתו של בנימין.

ויתכן לבאר הענין בזה, דהנה טענת יהודה היתה שאם לא ילך בנימין עמם ימותו כולם ברעב, ובמקום פיקוח נפש של כולם, אין מקום לחוש לספק סכנתו של בנימין, וכמבואר בדברי המדרש שהביא רש"י להלן על הפסוק 'ונחיה ולא נמות', שאמר לו יהודה, אבא, אם הולך בנימין עמנו, ספק נתפס, ספק לא נתפס. ואם אינו הולך עמנו, כולנו מתים ברעב. מוטב תניח את הספק, ותתפוס את הודאי, ע"כ. ואם כן יש לומר, שכל זמן שהיה פת בבית, ולא התחיל עדיין המצב של פיקוח נפש של כולם, סבר יעקב שאסור להוריד את בנימין למצרים ולהכניסו בכך לידי ספק סכנה, ורק לאחר שכבר כלתה הפת מן הבית, וכבר באו כולם לידי פיקוח נפש, אז הסכים יעקב לטענתו של יהודה דמוטב להניח את הספק ולתפוס את הודאי. וזהו שאמר יהודה בתחילה - 'המתינו עד שתכלה פת מן הבית', לפי שאז ישתנה המצב, דכבר יתחיל המצב של 'פיקוח נפש', ולא יהיה עוד מקום בדין לחשוש לספק סכנתו של בנימין. כן יתכן לבאר בפשט דברי המדרש, אמנם לענין דינא צריך עיון בפוסקים.

ויש להוסיף עוד, דקודם שכלה הפת מן הבית, לא רק שלא התחיל עדיין המצב של פיקוח נפש, אלא שעדיין לא היה הפיקוח נפש אז בגדר 'ודאי', שהרי עדיין יתכן שידמנו להם מזונות באופן אחר, ורק לאחר שכבר כלתה הפת מן הבית, דאז הוי ליה פיקוח נפש כולם בגדר 'ודאי', אז שייכת הטענה ד'מוטב תניח את הספק, ותתפוס את הודאי'.

עוד יתכן לומר בזה, דהנה בפירוש רש"י לעיל, על הפסוק 'למה תתראו', כתב וזה לשונו - למה תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאילו אתם שבעים, כי באותה שעה עדיין היה להם תבואה, עכ"ל. ומקורו בגמ' תענית דף י' ע"ב. ואם כן יש לומר, דכל זמן שעדיין היה להם תבואה, ולא כלתה הפת מן הבית, וכל טעם הליכתם היה רק בשביל שלא להתראות בפני בני ישמעאל ובני עשו, היה באמת אסור להוריד את בנימין למצרים ולהכניסו בכך לידי ספק סכנה, ורק לאחר שכבר כלתה הפת מן הבית, והוצרכו לירד בשביל לשבור אוכל, אז הוא דנתחדשה הטענה דמוטב להניח את ספק סכנתו של בנימין, ולתפוס את הסכנה הודאית שימותו כולם ברעב. וזהו שאמר להם יהודה - 'המתינו עד שתכלה פת מן הבית', כלומר, כל זמן שלא כלתה הפת מן הבית, וכל טעם ההליכה למצרים הוא רק בשביל שלא להתראות בפני בני ישמעאל ובני עשו, באמת אין היתר להוריד את בנימין למצרים, שהרי ספק סכנה הוא, אמנם אחר שתכלה הפת מן הבית, ויבואו כולם לידי פיקוח נפש, אז כבר יסכים גם יעקב להוריד את בנימין עמם, שהרי במקום פיקוח נפש של כולם אין מקום לחוש לספק סכנתו של בנימין.

שוב מצאתי בפירוש הרמב"ן להלן ריש פרשת ויגש שכתב בתוך סיפור דברי יהודה ליוסף 'ולא רצה אבינו לשמוע עד היותנו כולנו בסכנה לשוב לשבור מעט אוכל, הרי מבואר שהטעם שהוצרכו להמתין עד שתכלה פת מן הבית, לא היה מפני שאז יראה יעקב בעיניו את הצורך לשוב לשבור אוכל, אלא שכאשר יכלה הפת ישתנה המצב, שאז יהיו כולם במצב של 'סכנה', וכמו שנתבאר.

אות חופת

י. בלוי

מחלק המעשרות והתרומות

מחלק המעשרות והתרומות  
054-886-1114  
054-886-1115  
Mazuchan@netvision.net.il

מחלק המעשרות והתרומות  
מחלק המעשרות והתרומות

מחלק המעשרות והתרומות

מחלק המעשרות והתרומות  
054-886-1114  
054-886-1115

מחלק המעשרות והתרומות

מחלק המעשרות והתרומות